

Očaran od vje- kovječnih gor.

(Napisao: Ferdinand Sinković)

Cvijetni misec svibanj u Rimu 19xx. Ali u Ka takomba Sv. Priscille ne sviti sunce, ne cvita cvijeće. Onde vlada diboka tuga.

Velečasni gospodin Biricz ravno baraće kod radija, ne će li uloviti boljega glasa. Jur se ljeta dan skrivaju u vječnom gradu. Preživili su turobne dane otkada je komunistička revolucija na vladi u Talijanskom. U cijelom Talijanskom, ali osobito u Rimu je potokom curila duhovnička krv. Čisto maneni su bili komunisti. U cijelom gradu nij najti duhovnika. Kao da se je sam zali oslobodio iz pakla.

"Sve je zgubljeno", govori tiho preda se Don Tirone, talijanski svećenik, nešto prik pedeset. Drugačije žive nature, ali sada su mu potezi obraza umorni i mučni.

"Brutta bestia", da izraz svojoj zlovolji Don Bonato, mlad duhovnik, nešto prik trideset. Njegove živce ne more potrošiti ni ov štakorski život. Neka ne zizma naravna nervozna gibljivost elemenat njegovoga života. Gornje riči su

"Jeli nam sad momentan ča hasni, to je opet drugo pitanje. Ali to nij najvažnije. Najvažnije je, ča nam služi na batrenje, a to je istina, ka sama će osloboditi. A ta istina nas more ohrabriti i obatriti?"

"Čim? Nas more jur jednoč osloboditi iz ovoga nečlovičjega shranjanja?"

"Dosad se je kao na žnori sve spunilo, ča je Majka Božja najperpovidala, dobro i zlo. No mnogo dobra nij obećala, ipak je bilo prvo obećanje ondašnjim najvažnije, naime brzi konac prvoga svitskoga boja.

"Da, kad su sve stoprv onda potvrdili, kad se je već dogodilo."

"To ne moremo reći. Kad je bila ta svitlost pred drugim bojem, pitali su Luciju, jeli je to ta od nje najperpovidana svitlina. Ona je odgovorila da i znamo da je pravo imala, ar potom se je vrijeda važgao svit. I sadašnje prilike je označila govoreći, da će Rusko svoje krive nauke raširiti po cijelom svitu, to je komunizam. Da se je već narodov zgubilo, to je da su zgubili slobodu i to nij ništ novoga.

No ufamo se, da se ovo ne će doslovno spuniti, naime, da čedu bit ti narodi fizično zničeni. Mo- gućnost naime nato postoji. Treto otajstvo još ne poznamo, ali drži nas obećanje, da će konačno nie Neoskrunieno Srce pobiediti, obla-

Don Biricz: "Zanimljivo je sigurno ne slučajno, da ravno 12-sto poglavlje Otajnoga očitovanja govori o Ženi u sunce obličenoj, o velikom zlamenju."

Tirone: "No ovo me počne zanimati. Glejmo i ta druga slova po redu!"

Biricz: "Napišimo je po redu: M A R I A . Pod svako slovo vrzimo odgovarajući broj. Dakli 12,1,17,9,1 = 40. Sve skupa znaša 40, isto sveti broj, kako i 12. Najznamenitiji broj je sigurno 12, broj u suncu Obličene, zlamenje, ko se pokaže na vrhuncu apokaliptične borbe sa zmajom. Da kada se počne ta apokaliptična doba kažu od desna na livo u jedno sastavni 3 broji: 1917, fatimski broj, kao da nam Majka Božja kani oznaniti, da se s Fatimom počne apokaliptična doba."

"Ali u kom trenutku se nalazimo, ali kad je obećana pobjeda, obladanje Neoskrunjenoga Srca, ne moremo još računati s konačnom borbom pod Palom Zvijezdom, to je Antikristom. Ovo obećanje nas drži, da ćemo još izajti iz ovoga podzemnoga života."

Tirone: "Nadamo se, Don Biricz, nadamo. Ali bližjega izlaska momentan ne vidimo."

U slijedećem hipcu se tako zalisne, da je i kroz zemlju prodirala neka svojbena svitlina, zatim odmah zagrm, da se potresu katakombe. Zgora hodnika se otkine velik kus brne i pade Don Biriczu na glavu. Kao mrtav se zruši na tla i spade u nesvišće.

76

P A V A C .

"Pavac, biži der!" zavikne Ijac na Pavačev dvor svojemu najboljemu tovarušu. Opet je baran na Gočevoj placu."

Pavac se usune na vrata van, kad začuje ov poziv. Naredno će bit opet kakova dobra prilika k igri ili kakovoj šali.

"Hoj-je" zavikne veselo, kad vidi kljuse, kim su se jur tolikokrat razveselili. "Bravo, malo kljuse! Serbus! Si zdrav? Ali sad ćeš morat mrvu tancat s nami!"

Pak ga popadu jedan za roge a drugi za rep ter ga trzaju i vuču simo-tamo: "Hota, dije!"

Pavac mu se sede i na hrbat: "Djije, bižaj malo kljuse, mer si se dost našega gacija na vrtu. Zaman se ne ćeš onde past! A i bazak si vas uglobao. Djije! No usuni se malo, mer nisam tako težak! Predovim smo te ča na Malinišće otprimili na dobru pašu. A sad si gnjio, sad se lijeniš? Hota, ne va stenu, ravno na put! Ovo nam je hvala?"

Naš baran jedan čas mirno podnaša ovo draganje. Koč ovoga meru dudne, koč onoga, ali još uvijek dobrovoljno i igrajući. I on uživa poskakivanje. Ali ča j' preveć, to j' preveć. Kad mu Pavac počne natezati ušesa kot lopatu, najednoč mu se razfulja: "Dalo kada", misli si - polje ga jad: "Vidit ćemo, ki smo jači. Mer nisam već lanjski". Pak se zateče s Pavacom na hrptu ravno va stenu: bums! . . . "Jezuš, Marija, mati!" . . . jur je na tlu. Tako mu se zalisne va očiju, kot kad je najveće nevrime po velikoj ljetnoj vrućini. Na hipac ništ ne vidi, nek glava mu šumi kot bubanj, kad ga naš baran junak parputi

pogradi rogići. Ijac mu hitro skoči na pomoć. On je nastran odletio u rajmanju, kad se je bio baran razljutio. Za rep ga ulovi ter ga kako-tako nastran potegne, pak zgrabi mrvu omamljenoga Pavaca i pošebeće ga nutar u dvor. "Baranska para! Si ga vidio? Ti vuša!", zagrozi mu se spod placnih vrat. Iz sigurnoga mjesta su van škiljili, ča će se nadalje godati. Ar baran je zaista dibljasto izgledao. Dlaka mu je bila nasrhla, oči se pogibeljno krisili. Kad vidi, da su se njegovi dva vitezi udili, mora si na drugi način jad spuniti. Ljuto puhajući se daa doli po ulici u big.

Tetac Jakov je jur prije uživao divni troboj iz njegove place. Ovako ča je bilo za njegovu uvijek još dičinju dušu rajsko uživanje. Već muži se je skupa spravilo na placi, da vidu, ča j' to za viku. I mali četireljetni Ivac se je dopružao van pod hrušku.

Naš baran još uvijek pun jada leti po placi cijelim zaletom. Nek praši se za njim. Lyon, Pavačev pas, ki je Pavaca navadno sprohadjao, je odmah zadahnuo, ovu nesvakidanjnu priliku. Lajajuć vije za junakom. Kot mu se ugoda, mrvu mu i zagrabi zubi u stegno. Ovo ga još jače zdiblja. Tako rebri, da mu se mala kopita još ni ne dotaknu zemlje. Ovu veliku pogibeo odmah opazi mačka, ka je dosle mirno čučala kod teca Jakova nog: Hupp! jedan skok i jur je na hruški. Odanlek, s gvišnoga mjesta je lipše gledati ov divni igrokaz. Lyona ov prizor malo zustavi. On se ne more najzad držat, da se ne usune za njom, kao najvećom neprijateljicom svoje fajte. Baran tim slobodnije vije dalje. Jessuš, Ivac! . . . Ali jur je kasno. Baran kao da je čisto slip, tako ga je Lyon znorio i skupastečena množina. Ča j' njemu ta zapreka. - Puff! - nek pomeljao ga je. Na sriću mu se ništ zvanarednoga nij stalo. Nek malo se j' ugulio. Zacilit će mu, dokle se uženi. Mrvu je va fraz došao. Ov slučaj malo dovrne oči od barana. Kad opet pogledaju za njim, on je jur u drugom dijelu sela, na Goniku.

"Dalo kada! Dobro nas je zmišao, Ijac!"

"Tako vam je triba!" javi se za hrptom Pavačev otac, "kad svenek zajiskujete. Predobro vam ide. Veljek ćeš odignat blago na pašu. Do večere čedu se još zasitit. Da mi je ne dognaš gladne domom!"

Nij mu se ugodalo zizma ozbiljno vandat ovu komandu. Pod mustači mu je išlo na smih, kad je ove dva tolovaje gledao. Obadva su bili dobri školari.

"Ne pravate se bojat. Tako ću je napast kot dude."

Ovo mu je čisto po volji došlo. Na paši će si moć mrvu raspočivat izmučene kotrige.

Na kutanske senokoše se nij dalo pojt po zavrti s blagom, kad je bio potok na puti. Moralo se je kroz selo.

Toplo, ugodno jesensko otpodne. Sinokoše služu sada za pašu. Trava se je jur lipo po zelenilapo košnji. Nek vrvu krave, junci pak telčići. Volov je malo. Te nij vridno na pašu goniti, osebužno ke pitaju. Za dičake je vo

pravi paradížum. Ovde se moru razbižati do mile volje. Pavac se trudno došebeće s blagom pak Ijacom. Glava mu još vrlo šumi od boja s baranom.

"Zabavljaj se malo s blagom, Ijac. Ja ću se donlek odmoriti pod topolom."

Ali nij mogao dugo luzati. Zdaleka čuje Ijacev krik: "Pavac hodi! Čirko ćemo se. Jedan nam još fali."

Navo odmah zabi, da ga glava boli. Čirka mu je bila najpovoljnija igra. Čirka se zove 3-4 cm dužičko, na obadva kraje glatko otpiljeno, tvrdo drvce. Vo se položi na jednu podložnu dasku. Dičak se mora ruljkom hitit na dasku i odbit čirku va višak. Ako mu ruljak u cilju ostane, hitu mu ga van. Dokle čirku nuta hitu i umoču u jamku, ka je uz dasku, smidu svi, ki su vani, s ruljki nutarbižat, da ruljke taknu u jamku. Ako čirka prije dospene va jamku nego ruljki, onda se je dobilo. I ako se čirka ulovi, je dobito. Sada se smidu opet ti brcat rulji, ki su doslek za čirkom bižali. Ovizadnji su poslužniki.

"Pavac pak Ijac neka kupu!" viču tovaruši. Bili su osmimi.

Pavac hiti u višak groš.

"Koruna! Na moje je. Ja ću si Mihuh."

"A ja ću si Lovru. On zna dobro lovit."

Pored kupu i te druge.

"A sada, ki će počet?"

"Opet na moje!" poskakne Pavac.

"Ni si stisnuo? Jako plečasto je letio groš."

"Čega? No ceš jedno znauka?" se razljuti Pavac. "Ča sam ja kakov cigan?" Kod igre naime prestane svako preteljstvo i rodbinstvo.

"No nek tiho dical!" javi se najstarji med njimi, Miho; "ar ću vas skupaštesnut."

Miho nij preveć govorio i najokretniji nij bio, ali pokidob je bio najčvršći med njimi, su ga rešpektirali.

"Ča niste obadva K.-ci? Kad bi bio jedan Bujsanac a drugi Čenjašac, ne bih se čudio."

Sad mi dojde napamet, kako sej' tetac Petešičev lipo pozdravio s jednim Bujsancem", javi se mudro Lovre, da odvrne petešiče od bitke i očuva položaj. Lovre je znao mnogo lipih štoric, i duhovito je znao pripovidat. Zaman se nij narodio uz cimator. Ki se najme uz cimator narodi, ta je opsjedjen od svih dobrih naredno i zlih duhov, ki po noći telavru nudaj. "Čujmo, čujmo!" javu se va kuruši. "To ćeš nam još povidat, prije neg se počnemo čirke."

"No dobro j'", pošmucne se Lovre. Jako mu je godilo, da ga rado poslušadu i u ovom smislu uživa nekakov respekt pred njimi.

"Dobro znate", počne, "da stari Petešič nezna nimški. Neki dan ga stretne Bujsanac Poder na Goniku."

"Bohin, bohin, fejda?" pozdravi ga.

"Ča to veliš, bujsanska para, ja sam buhin? Si mi još ku buhu ulovio? Ako sam ja buhin, ko si ti vušini!"

"Bos, bos?" čudi se Nimac.

"Ako sam ja bos, to tebi ništ sputa ne ide. Kup mi čizme, ako kaniš, da se ubujem."

"Wie geht's?" kani opet Bujsanac udobrovoljiti.

"Sad sam opet vigeć? Zato ča sam bos? Te j' dalo švapska para!" ras-fulja se tecu - pak ne bud lijen! - žups bujsanca po zateoki motinkom. I ov već nij pravao. Kot zdibljen baran se zateče na teca Petešiča. Motinke su imale dost posla, punje-triske su frcale. Kad su se jur vrlo zumitali jedan drugoga, ljudi je teško razluču. Naš tetac se hrusti, da je Bujsanac počeo prvi zdivat. Ali kad mu razložu, ča muj' Bujanac rekao, nimo mu nek ruku pruži i prez riči, pun fug otpravi se dalje."

"No sad si nas dobro načrvio", javi se Pavac.

"Smiš pitat i teca Matu, on je j' razlučio."

"No dobro j'. Je istina ili ne", veli Miho, sad ćemo se jur jednoč počet. "Hajdi! Bižite van! Mi ćemo počet", i veljek svom moćom zariži čirku, da se je mogao lako nutar-došpacirat.

Nisu se dugo radovali. Lovre je znao, da ju Pavac rado va višak. Dobro si zmiri očima, koliko se je Pavao zamahnuo, pak si veselo zafučne: "No ova je moja!" i se jur redi kot je čirka letila, da ju čokne. I zaista, usiknulo mu se je.

"Ima se!" čuti je slavodobitni krik.

Pobijena stranka ubisi glavu. Uloga se minja.

Ovako ide dalje igra. Ijačeva stranka se je dobro držala. Pavacu se zamiri svenek bižati za čirkom. Na sriću dotancaju tamo četire divičice buktami.

"Znate ča? Divičice su ovde. Ruljki smo se dost nabrcali." "No, no", presiče mu Lovrenac: "Je pravo: ste se nabrcali, ne: smo se nabrcali. Ar pokle sam ju ja ulovio, morali ste nek bižati za njom."

"No neka ti bude. Pokucka si velik nastao, a da si nek fanjčić."

"Ali ov fanjčić dirigira igru."

"Poglej ga der nek! No zato j' ništ. Čemo se biga. Partije hte ostat, samo divičice ćemo kupit."

Sad na Ijačevo spade.

"Ja ću si Maricu."

"Mislio sam si", pošmrcne Lovre.

"A ja Katicu. Ona zna dobro bižat."

"No, no!" javi se Miho, "ona zna i dobro računat."

"Pak rajnu do dna polizat."

"No čekaj! Zavo ti jedna cvate", usune se Miho za Lovrom i obećanje odmah ispuni.

"Ostav ga Miho", veli Katica, "mer znaš, da mora cigarete pobirati za guskami."

"Su znamda mene bili zaprli kitodan?" odbrizne naš mudraš.

"Dalje! Na moje je. Ja ću si Ankicu."

"Onda j' Ijačeva Evica. Hajdi, mi ćemo počet!"

Jedan čas su se veselo igrali. Jedni su morali bižat pred labdom, a drugi su je morali zgodit.

Lovre se ne more najzad držat, da ne podbode Ijaca.

"Malo gavalirstva imaš u sebi. Ča si pravao Maricu tako va nogu? Ča ne vidiš, kako naklecuje. Kabalier se mimo hiti, kad divičica biži."

"Drži šubu! A ako ju ne zgodim, onda ćeš reć, da sam knjast."

"Ča bi znam mnogo falio?"

"Tej dalo kada!" Odmah se zahustu. Lovre se vreda pase zdola va travi. "Ne daj se Lovre!" brusu ga gledaoci.

"Čega? Pogledajte ga nek!" čudu se Lovri, ki se je bio ravno goridoborio na Ijaca, "on je nebere zavežen. Žilav je kot mačak."

"Znate ča?" nastupi Pavac opet s novom ponudom, "jahali još nismo. Big se j' nako jur razvalio. Ki će se s manom presiganjat na junčaku?"

"Bravo, bravo!" boža Katica. "Ki je junak, ta neka sad pokaže, da ima guraža."

Nijedan nij hotio dopustit od sebe, da je straško. Samo Lovre miga, kot komu se neće.

"Ja nimam junca. Naša krava j' jur stara, pak će mliko zgubit."

"Ha, ha, ha!" osmiju ga. "Smiš se na našu telicu posadit", predloži Miho. "Na njoj ćeš gvišno prvi prajs dobit."

"Tu si nek ti drži!" strese se Lovre. "Dobro bi me znao naredit. Križe si ne kanim polamat."

"Mr su ti nako zviřeni. Barem ćeš si je naravnat."

"To j' sve nek zgovor", veli Miho. "No hajdil svaki si neka doprimi svoje ždripcce."

I zaista, jur letu, svaki prema svojemu blagu. Imaju posla, dokle koga junca ili dibljastu teličicu na mjesto doprimu.

Pavac gizdavo doprimi za konopac svojega junčaka. Još je skoro tele. Na kravu se ne posegura posadit, ar se ne ponaša ravno preteljski. Ako i ne bude prvi, ali barem čedu križi ostati čitovati, misli si.

Trimi se postavu va red. Miho sigurnom rukom drži za konopac plahu teličicu. Još sam nezna, kako će joj dospit na hrbat. Ijac se bori junčakom, da ga dostane va kordu.

"Ja ću vam zabožat. Onda se nute ganut", predloži im Lovre.

"Nek glej, da se šeraš!" prede Pavac uz nestrpljenoga junčaka.

"No onda po njem!" daa van komandu Miho. "Hajdi, do popičeve sinokoše. To nij daleko."

"Nekate skušavati Boga!" upomene je bojažljivo Marica. "Da ćete si gde vrat polamat."

"Po njem!" udri skupa šake Lovre.

Imaju hrena, dokle zajašu, ar ovi konjići nisu naučni toga. Ali naši vitezi se ne dadu tako lahko prestrašiti. Jedan skok - i jur sidu zgora. Glej, glej Miho! Prez žval leti kot višac. Ali ne dugo. Teličici se zamiri nenavadni teret. Mrvu više poskakne, i naš vitez nahero doli, otrfrnda sa sedla, da b' rekao s dakle. A ta je jako fucka. Ali sriću je imao. Ravno na on dio tijela je cecnuo, na koga se navadno miru batice. Malo se nomer protegne po travi, ali pak je odmah opet na noga.

Srića, da Pavac nij vidio ovoga kipa, ar bi se bio preplašio. Njega je telče na drugu stran svilo. On se nij čuda mario za cilj. Jur sprvine je čutio, da ga inako ne će dostignut. Zato, kad se već nij mogao držati na sedlu, lipo zapre oči, i se poda neobajdljivoj sudbini. Jur leteć se skupastisne, tako, da kot vrića dospene na tla. Malo zastenji pak ostane ležat. Od svih stran bižu k njemu:

"No ča je Pavac? Za volju božju!" jauče Marica. Ali ča j' mrtvo, to j' mrtvo. Još ni ne diše. Sad se i Miho prestraši: "Čuho, umamio se j' bojsek!"

"Čekte nek! Ču vas ja mrvu splašit", misli si pri sebi. Godilo mu je, kako se brinu za njega.

"Šte pravali toga? Ča sam vam rekao?" mudruje Lovre.

U velikoj skrbi se pozabu iz Ijaca, ki se je najdulje držao na konjiću. Ali najednoč začuju tup glas, kot je dolispao, i odmah bolan krik:

"Joj, mati, mati!" - Zatim zamukne. Junčak je dalje odbižao.

Na ti zdvojni krik se Pavac odmah oživi, i kot čidlak skoči na noge: "Ča va me zivate? Ča niste čuli? Bište mu na pomoć! Ja sam se jur goristao od mrtvih." Mrvu ga beomno pogledaju, kad se prvi zritne k Ijacu.

Ijacu bome ne ide dobro. Ne more se ganut. Za rebra se drži.

"No nek naravnaj se potiho", potpira ga Miho. Kumaj se more držat. Svi ubisu glavu. Vako nisu željili dovršiti naticanje. Drugi dan je vračitelj ustanovio diagnozu: jedno rebro je polamljeno.

&

78

Obetežanje Ijaca je malo zlovoljilo Pavaca, uzato, da je i on ulovio par zdravih doma od oca. On je nemer hotio diplomatično tajiti, ali divičice su i njega zamišale. Ijačev otac mu je bio ujac. Tovarusa se nij segurao pogledat pojti, ar se j' bojao, da će i od ujca ča doletit. I on je imao jako hitru ruku. Jednoč-dvakrat ju je jur ukusio, kad su se na hlača fuzali po daski, ali kad su si je raskinuli na murvi. Sad je držao za svitovatnije, ne se kazati. U svojoj tugi, a i da mu čas projde, napravi si kortaču-strijavku iz gumija. Gumija si je bio još prije zaminio kod Iceka židova, ki se je htio koč-toč dovest i cotlje pak željezo pobirat. Hrvatski nij znao spametno, još je htio kričati: - Šajproda, cotlje, železe, stari škornjel Pavac mu j' nabrao staroga željeza va kolovaji pak škornnjov od starih čižam. Iceku se je ovo dopadalo. Jednoč mu j' Ijac čavao spuknuo od osi. Stari je na gvišni noga stao na koli i kričao napamet svoju dobro naučenu hrvatsku rečenicu. Pavac pak Ijac zdaleka čekaju, kada će se Icek zvrnut. Najednoč se kolo odtače od osi. Icek zgubi ravnotežu i najzad vagne iz kol. Tako jako

se na hrbat prekobači, da mu noge va višak zletu. Dica nisu pravala već veselja. Od ljubavi bližnjega su još pravoda malo razumili. Ali gdo se ne b' bio smijao i za trbuh držao, da vidi pofrcano cotlje i va njem se kobacat Iceka? Od ovoga dana se već nij kazao u selu.

Pavac je znao striljat. Vrebac je već spratio. Sada sidi na placi, i vježba se u ovom športu. Človik nikada nezna, nač će mu koč ča na dobro dojt. Sam je na placi. Ovo j' meru dugočasno. Pogled krene prema potoku. Nisu daleko stali od njega. Tisk uz potok je stala Jože Klamfičkara kuća. Klamfičkarovi su bili Slovaki. Jedina slovačka obitelj u selu. Lonce, rajne, presure su krpali. Stari Klamfičko je htio kot ptica odgazit u susedska sela, na hrptu noseći na vrcu nadite presure, lonce, rajne i svega mogućega. Bio je suh kot drivo i žut kot žutorijepka od previše žganoga. Ravno van doskače iz kuće mali Franjo. Lijeno se ukunja kod grabe, ka je ravno pred njevim u potok peljala. Bos je, kot svaki seoski dičak u ovoj dobi. Malo postane, pak zadrmljeno ziva u potok. Jedan potplat je ravno Pavacu obrnut. Krasan cilj za Pavacevu striljavku. Preveliko skušavanje za njega, da b' mu se mogao suprotstaviti.

"No, čekaj, ću te ja razdramit!", veli sam sebi polglasno pak nategne gumi: Puff! Ravno va petu.

"Ijej, ijej", poskakne Franjo i počne bolesno kasati. Stari je bio naredno na pragi, ali su bila otprta vrata, ar je odmah dovijao kot na vlaso na tužno, jaukanje sinčića. Kad Pavaca zagleda s kortačom, usune se za njim kričajući:

"Boje si uzem motinku ter idij dólati, nežvredna svenja, nag ča ovde striljaš na malku djecul!"

Pavac je podbrusio pete, ar je znao, ča ga čeka, ako ga dostigne stari Jože. U sebi mu je pravo davao. Tako su mu se dopadale ove riči, da ih se s radošćom ponavljao kašnje u žitku. Bižati je znao po prokletu. I sad se j' tako raznitio, da se j' stopr mogao na doniku zastaviti.

"Hm! Mr ti imaš skoro pravo!", se zamisli putem. "Hajdi va Goru! Ali ne motinkom, nego grojze šćukat. Va tetino. Ona ima dobroga. "Jedan skok i jur je va tropu. Već je bižao nek korakom išao. Čerašnje potrešenje je jur zabio zdavno. Va deseti minuta je on jur u dibokom putu.

Diboki put pelja va Goru. Pravom nosi ovo ime, ar je zaista dibok. Človiku je vrlo prik glave gornja površina zemlje, kad je nutri. Naredno tisuć ljet ga je iz Gore doli-tekuća voda-godina zdubila tokom već sto, kanim reć tisuć ljet.

&

79

U GORI

Gora je krasno mjesto. Najviši dio Gore se zove Ravnica. Ovde stoji i vrdirska kuća. Pavac si je većkrat mislio, kad se j' htio zgora na vrhu, kod kuće povaliti u travu, da

će si ovde dat zgra diti grad, ako nastane jednoč bogat.

Naš putnik vas zasopan dospene va Goru. Na Pustiki se pukne va travu, da se malo spuše. Pustika se zove skradnji dio gore. Pavac je većkrat spravljao na njoj sijeno. Sijeno su morali konopcem povezati i doli odvlići po brižići. Ovo je bio za njega posao.

Kad se je malo odmorio, odšetao se je tetinomu trsju. Nje vinograd je visoko ležao, ne daleko od vrdirske kuće. I kamenjak, drugi mali brižić, s hladnom lozom, hras-tovom i borovom, ne daleko se odanlek počinje.

Teta je ravno vezala, kad se Pavac nena-dijano k njoj došmulja.

"Dobar dan, tetal! Ste zdravi?"

"Jej, ko sam se prestrašila! Odakle si ti znikao?"

"A mer znate, da nimam doma mjesta, pokle su me zmazali zbog ljaca."

"Ali sad sam se razgladio, dokle sam simo došao. Smim si ga meru?"

"No nek nu si ga, zreloga. Ali šćukat ne smiš. To se ne dostoji. I brisak je jur zreli."

Teta Jula je imala dobroga zaranoga. Dokle se ga Pavac nij do guta, nij se brinuo za drugo. Kad je bio sit, začelo ga j' i drugo zanimati. Već nij bilo tako vruće. Tišina je vladala naokolo. Njegova fantazija se počne gibati.

"Predovim ste mi obećali, teta, da ćete mi povidati od bijelih vil", počne znatiželjno, ar je bio prostor zgodan. "Naredno su ovde stanovale, ar ovde je jako lipo."

"O, bijele vile, to su bile lipe gospe. Od tih ću ti jur rado povidati, osebujno, kad su ovde imale glavni kvatir."

"Ovde, kadi? Kakove su bile?"

"No, čekaj, nek po redu! Sve najjednoč ti ne morem povidati."

Pavac široko otpre uši, da mu nijedna rič mimo ne projde.

"Bijele vile su bile", počne teta svetačno i polako spukne mrvu slame iz svežnja, da poveže grebnice, "bijele vile su bile", ponovi teta još jednoč zamišljeno, "kot im to i ime svidoči, krasnolipe, u bijelu pratež opravne mlade žene. No ne prave žene, nego samo spodobne njim. Ar one ni su bile človičansko stvorenje, nego ča višega."

"One pak nisu bile škodne, kot viške?"

"Suprotivno. One su ljudem nek na hasan služile. Branile su je protiv višak i od zloga vrimena."

"Pak se nisu htile svaditi s viškami?"

"Kot vidim, pamet ti je na mjesti", pohvali ga teta. "Bome mnogokrat su se zavolj ovoga skvačile s viškami, ali one su viške svenek stropale."

"Čuho, vo je jur zanimljivo! Pak je naredno i rompotanjilo. Kako su se vlikle za vlasi?"

"No, bijele vile se nisu dale tako lahko dostignuti. One su znale i prez kreljutov letiti, još hitrije neg ptice. Medjutim su im dužički, beljkasti vlasi prhatali, da je šuš-

njalo, kot kad vetrič popuhuje."

"Ste i vi ku vidili?"

"Ja mer ne. Ali stari vrdiri znadu zavo čuda povidati. Oni su noći, osebužno k polnoći mnogokrat čuli zgora kuće, koč i u kući, lipe tihe pjesme, najvećkrat turobne, ali drugda i vrlo vesele, kot da su plesale."

"A ča su u kući stanovale?"

"Bome onde su imale svoju palaču."

"Jou mučte. Va toj ukrhanoj, zakadjenoj kući? Tote im se j' vidilo stanovati?"

"To nek našim očima tako izgleda. Ali one ju znaju u hipcu pretvoriti na krasnu palaču."

Sunce nij već visoko visilo na nebu. Ugodni predvečerni čas.

"Teta, još niste gotovi s vezanjem? Čemo pojt meru gori k kući pogledat. Ako onde najdemo vrdira, teca Miho. On bi nam znao čuda povidati."

"Čekaj mrvu! Još imam par vežnjov. Ove ću povezat, pak smimo pojt."

Ali Pavac nij imao strpljenja dočekati. Sve već se j' odaljio od tete, pak se j' polako udio, da čim prije tamo dospene.

Zgora mu se je pružio divan izgled. Zaista, na najlipšem mjestu gore leži ova vrdirska kuća. Nije iz šibic ili kakovoga harabuja spletena, kot mnoge proste kuće, nego ima stene i ciglom pokrt krov, samo da je malo ukrhana. Rukami si načini očalje na oči, da bolje vidi, ar mu je sunce triskalo va oči. Naokolo su se minjali brižići i doline. U bližini su k nebu strčili visoki brigi škurozelenimi lozami, med kimi su se kazale i već šcrbe s redjim stabaljem ili s travniki. U daljini u modrom mraku i jur ne čisto raziznajućoj tmuni su ležali drugi brigi. U dolini je počivalo selo svojom bližnjom okolicom. Kot nastavak naše Gore se je rastezala Gora sa zarubom Niuzaljskoga jezera. Jezero se je već u mrak zgubljalalo, ali je za oko osebužno ugodan utisak davalo, a za dušu je bilo zrcalo, u kom si išće mir i ravnotežu, ali zajedno i nemir, želju za već žitka.

"Ali sad te imam, cigan!", najednoč se zbode iz grmlja tetac Miho. "Kade si to grozdje ukrao?"

Pavacu od straha spade iz ruk grozd, koga je ravno trošio.

"Ijej, tetac Miho! Vrlo ste me prestrašili."

"Jo to si ti Pavac? Kamo si se bio tako zazivao? Tako si gledao, kot ki ča vidi."

"A ča ovde nij dost za vidit? Bome lipo vam je ovde. Meni se jako vidi. Kad budem veći, bit ću i ja vrdir."

"To ću ti vjerovati sinak", nasmiši se tetac Miho. "Ali svakomu nij dana ova srića."

"Koliko ljet čuvate jur našu Goru?"

"Bome toga je jur dobrih dvajset ljet. Tako su zletila kot dvi minute."

"Pak vam nij dugo, uvijek na sami?"

"A mer smo dvimi."

"No znam. Ali najvećkrat ste svejedno nasami, kad morate zagledivati za tolovaji."

"I onda nisam sam. Moji dobri prijatelji su uvijek oko mene."

"Ki prijatelji?"

"A ptičice, zeci, griči i drugi."

"Ste jur mnogi zečinji pečenj pojili?"

"Ha-ha-ha. Brusu ti se zubi, ne? Mnogokrat visi ki-ta na vlaki, ali još većkrat naši neprijatelji dognaju u jad."

"I tih imate?"

"Kad bi bili nek vidljivi, ko bi imala ova vrdirska pukša posla. Ar znaš, to je slatko, kad si more človik nad kim jad spunit."

"Hm. Odakle su? Iz varoša ili iz sela?"

"Bog zna. Mislim najveć iz sela."

"No kad je poznate, zač je ne stropate?"

"Kad je ne vidim, kad su viške."

"Viške? Ste ku jur upametzeli?"

"Upametzao sam ju, nek raziznat je nisam mogao. Kad bi ju mogao uloviti, veljek bih joj vrat zakrenuo."

"To vam vjerujem. Ali kako ste ju upametzeli?"

"Ne more to drugi učiniti nek viška. Liječku tako fajno uredim, da je nemoguće ča od nje upametzeti. Pak kad dojdem, ko svejedno visi upušćana, a zec nigdir. Mnogokrat sam čuo i tiho, najzadržano lezgetanje, i poljao me mrzao pot. Ovo nek zato činu, da nas u jad dognaju i na grih natenčaju. Ja nemer većkrat zaškripljem sa zubi, ali se ne dam u psost dognati. Ar one bi ovo rado. To je još dobro, da imamo i patronov.

Medjutim se i teta tamo došeće.

"Dobar dan, Miho! Vi dva ste se bojsek dobro spreteljili."

"Bome tetac Miho znadu jako lipo pripovidati", usune se Pavac s odgovorom.

"Stari moraju mlade podučavati", klimne tetac Miho.

"Tolič ste rekli, da imate i patronov. Ki su to, andjeli?"

"Ne. Ovde u Gori imamo bijele vile."

"Ste ku jur vidili?"

"Ti bi rad sve nek viditi. Si vidio ili čuo travu rasti? Još je svaki dan već."

Pavac najde ovo za čisto mudro konštiranje ter požrckne odgovor na nje.

"Povidajte nam ča od ovih naših patronov!"

"Ho-ho!" javi se teta. "Sunce je jur zašlo. Doba će bit, domom se ganuti."

"A mer on smi ovde ostati. Če s manom spat."

"Ijej, dobro j!" privolji naglo Pavac. "Pak ćemo posluhnut pjesmu bijeli vil na krovi."

"A gdo ti je usrakao, da onde stanuju?"

"A teta."

"Jo", nasmiši se tetac Miho.

"A imaš i ča vičere za njega? Ar za grozjem se človiku još bolje rači."- "Jedno stegno još imam od zeca. Ali to nam je malo dvim. Liječke su mr jur pometane. Zato ćemo pojt pogledati, jeli se j' ča ulovilo. Hajdi, ar će se potihno zaškuriti!"

"No onda laku noć! Ali jutro da dojdeš ministrovat."

"Dojt ću. Laku noć!"

Krenuli su po ravnici prema Kamenjaku. Jur se j' vrlo zamračivalo. Zeci se nisu

kazali. Ali gle! Ča se no davi na liječki? Mladi zec? Ar veliko ne izgleda. Idu bliže.

"A to je grič!" veli Pavac vikanjem.

"Zato j' ništ. I ta j' dobar. Mer bolje žere neg zec. Od pšenice, ku poždroka, ne će mu smrditi meso. Poj neg po njega!"

"Ja se ga bojim. Ako me ugrize. Ča ne čujete, kako škriplje sa zubi?"

"No čekaj, vrijeda će zamuknut." Zatim obrne pukšu, pak ga dobro doseže po zateoki. Odmah se je utegnuo. Sada i Pavac već kuraža dostane. Na liječku obišeno ga nosi dalje.

"Kot vidim, danas ćemo se morat mrvu postit. A jedan grič dvim gladnim želudcem nij jako obiljna vičera."

"Hodte nek dalje teče. Denas sam vaš gost. Ovakovoga gosta nimate svaki dan. Kanite me gričjom pečenjom zasititi? Ča bi mi teta rekla, kad bi joj morao povidati, da sam gričje košće oglobao? Ja se danas ne kanim povalit prez zečje pečenje."

"Dobro znaš prodikovat, kot da si na prodikavnici. No onda hodmo k Kamenjaku. Morebit ćemo imat onde već sriće."

I zaista. Nisu marili dugo maširati, kad Pavac zdaleka zagleda, da se ništo giblje pod jednim grmom.

"Ha-ha! Ima se jur pečenja! Poj nek po njega."

"Joj, jur mu j' jezik vani. Uritnuo je siromah. Meni ga j' tako milo!"

"Kad ti ga j' milo, ćemo ga oživit. Ali onda ćeš morat bit s gričom zadovoljan."

Pavac se prestraši, da će ob pečenje dojt.

"Ali ostavte siromaha, kad je jur preminuo. Ča ćemo ga nanovo trapiti. Znae kako bi se prestrašio, kad bi se prebudio va naši ruka."

"No onda hitro, ar nam se j' jur zizma zaškurilo. Odmah mu moram krv pušcat, ar će po crknutom smrdit."

Pavac veselo i gizdavo gazi s dvodupnom predom prema kući. Putem se potrkne na jedan žabljak. Vrlo si okrvavi košulju i nogaljice. Zlovoljno kani zamrnut, kad ga hitro obatri misao: Zutra će krvav dojt domom. Kako će se moć junačiti pred tovaruši, da sam se s vuki pak viškami borio.

Va kući je bio i komin. Dalo se je naložiti. Tetac Miho je imao jur sve uredjeno. Samo podniti pod suho drivlje podmećeno sijeno, i namah se rasikne oganj.

"Ali sad ćeš mi mrvu pomoć, da budemo vrijeda jist mogli. Čemo si gulaš, ali ćemo si je spec? Preveć vode nimam za gulaš. Va jednoj kruglji je j' još ča, a va drugoj je vino."

"Oto da! No kad nimate preveć vode, ćemo si je spec. Ja imam inako dost grozdja u truhu. Sad si željim ča čvršćega. Zečinje stegno, sa softom poljano će se dobro dolifuzat."

"Nato će se i črljeno dobro dolitakat. Vrli gustar si mi načinio. Sad nek glej, da budemo vrijeda gotovi. Vo ti je zdjela. Va voj ćeš oprati meso, kad ja kožu sličem."

Pavac se popašći, ar ga jur goni glad.

"Znae ča? Ja ću i vani naložit oganj, mer imate dost drv. Tako lipo je vani. Ako došmuljaju i bijele vile."

"No dobro j'. Ali pašći se, ar je vičera veljek gotova. Znaš, ako ti trbuh bruli, ne ćeš čut vile jačit."

"Mislite? I ja sam toga mišljenja. Dobro jur duši. Neznam kada sam jio zečinju pečenju."

"Naredi pladnje."

"I tih imate?"

"Ča ih ne vidiš na palici? Pravo, zakrti su."

"Meni dajte stegno. Od pipleta rado kreljut. Ali zec nima kreljutov."

"Vo su ti dvoja stegna. Jedno j' mrvu manje. To j' od prvih nog. Bud da je dobro?"

Pavac u gladu dalje ne misli. Naglo je potroši.

"No vidiš, kad si nek zdrav."

"Ja? Kot kremen."

"No no, da je bilo i to malo dobro?"

"Puff! Sad ste me dostali. Čisto sam se pozabio. To j' bilo od griča. Br."

"No na, vo ti je još hrbat. Tim si popravi naturu. Ne da grič ne bio dobar. Meni se bolje rači, neg star, žilav zec, kad je mekak, ugodan."

"Meni ne."

"No dobro. Vo ti je još staklo vina, pak popravi oganj vani, da se ne protegne ča do loze. Pak ćeš moć gašat."

Vani ga začara noćna tišina. Potiho je plasao oganj, kao da bi se stare kite razgovarale i oplakivale svoju minulu mladost: - Ah, pah! Kao dah, rosa i dim su minula naša mlada ljeta, kad smo zgora na stabli sidile i ščekivale, da čedu nas pohodit mlade ptičice i hte nam nujno zapjevat: "Va zelenoj gori. . ." Ah, pah, kao dah je minuo naš čas!

Pavac se čisto zaziva va oganj. Napamet mu dojde jačka, ku su si njegove sestre večkrat pjevale, tulikaj ovde u gori, ne daleko odavlek, pod njegovoj črišnji. Nehoteć se počne nunat:

Va zelenoj gori . . .

Gori pogleda na nebo. Misečine još nij. Ali Stari Medvid se je jur došetao sa svojimi mladimi na zvezdatu nebesku pašu. Oko ognja čuču i štu črišnje i gaciji, ar tisk od kuće se počinje guščara, ka razdvoji Goru na dva dijele. Oko grmlja se počnu šuljiti škuri sinji . . . Na hipacs se rasvi tlu pak o pet zaškuru. Kot da b' šušnjalo nešto. Pavacu počne bit neobično:

"No kaj ste tetac Miho?"

"Neka vikat, ar ćeš zbunit bijele vile!" pošapta mu nenadijano va uho njegov stari tovaruš za hrptom, ki ga j' jur duglji čas pazio. "Ča ne vidiš, da se mrcine brodu?"

"Viške? Kadi?"

"Kadi? Poglej nek te škure sinje med grmljem! To su one."

"Brr . . ."

"No ne mariš se bojat. Mr su i naše preteljice ovde. Kad se zalisne, onda bijele

gospe varenu / otpudiju / te črne metlami."
"Neka je nek odignaju ča va jezero, ali prik na Kuglj. Ovde ih ne pravamo."

"Ka b' nek to tako lako išlo. I tih je nebere prece. Kitodan su napravile vražju galibu."

"Česa?"

"Ček, da ti povim. Njeva stara prvačica, najstarja viška je skupaspravila svoju črnu kompaniju. Svaka je bila obličena u pokinuta, načvrljana krila. Ruke su imale velike, ča do kolen. Vlasi su im svi rondajvi simotamo visili va raztrzani kosa. Hrnat svakoj zviran. Stara j' bila najpukljavija, vindar lasna, kot ptica. Svaka je imala metlu va ruka, kagod i dvi, jednu, s kom se hiža, pak jednu, s kom se placa mete. Stara im haptak zavikne, kot katanam. Kot vojaki su lomazdrile s ostrugami. Ostruge su imale na noga, jedne i lonce. To tako gluši, kot kad krampus ide na mikule. "Smir na haračkom brigu plesajući misec!" komandira stara. Gron mu j' va mačkori (mačkuru), mislio sam si, ča misec i plesa? I zaista! Misec se j' ravno krisio zvrhu horačkoga brižića, i kot da b' se bio obraćao okolo sebe. Navo se dignu u višak, kot kad diblje guske letu. Mr si je mogao jur već puti viditi. Tako su šumile. Svaka je jahala na metli, kot na ždipci. Krila pak raztrzani vlasi su prhatali na nji, kot kad velik vjetar puše."

"Pak se nedna nij potrkнула i dolispala?"

"Da, ćeš udrilit! Stare kot črip, ali tijelo im je kot zrak. Nek odvijale su."

"Nopak?"

"Nopak su se morale i bijele vile skupaspravit, da prepriču nesriću. Ar toliko su znale, da sveneg na kakovu škodu odletu. Friško se mrvu počesu i va uredbu spravu, ar su bile ravno pri vičeri. One imadu i posebnu vodu. Kad se va toj umiju, toliko se pomladu, koliko su se bile postarale, ili se barem ofriškaju, da su kot čiki. Oj kako su bile lipe. Spravile su se va kolo, da se mrvu razveselu. Plesajuć su si pjevale:

Divojčica, bijela vila,
Lahka, nježna kao svila.
Plesaj, plesaj sestrica,
Rumena su ti lica.

Pratež im biše bijela kot snig, lica rumena, vlasi zlate, oči modri kot svitlo nebo. Pratež je bila puna dragocjenoga kamenja, diamanta i smaragda. Naušnice su imale iz topaza. Znaš, kakov je ta?"

"A naredno lip. Vidio ga još nisam."

"Ni ja ne. Ali tako j' bilo. Vako su jedan čas plesale, i čekale, ča hte više stvorit. Te su na Kuglju komediju načinjale. Svaka je svojom metlom tancala. Jako dibljaste su skakale. Vikale su kot nore pijane. Naredno su bile naderane."

"Je j' bilo vidit odavlek?"

"Viditi . . . Kot si je tolič vidio. Nek raziznat je ne more človik. Nek ček, ča j' bilo dalje. Zdaleka u noćnoj tišini je daleko čut - ča kot Podglavic, začela su se gibati jedna kola. Sprvine je bilo nek nešto svitila

viditi. Svitiljka je postala sve veća. Bijele vile su ostavile ples. Naredno su ča zaoptile. One imaju bolja čutila neg mi. Kot i pas bolje duši, neg ti."

"To j' sigurno", potvrdi Pavac.

"No vidiš. I tim pijanim na Kuglju se je zamirio divlji ples. Jeli i vino piju, toga neznam. Ja mislim, ar prez njega ne bi znale tako cifrat, a da su sve pukljave. Jeli i vrazi tancaju s njimi, neznam. Moguće je. One bi bile ča do ranoga jutra tako plesale, ali su je njevi gospodari odignali na djelo. Ar zaman se ne dava gospodstvo. Kola su se jur približavala k Svetomu Antonu, kapelici. Viškinje pare su se digle u zrak na metla. Bilo ih je kot vran u velikoj zimi, kada se gladne skupaspravu na vrtu, da ča žerala sjišču. Tako hitro su letile, da su vjetar načinjale. Jedne se briznu metlami va konje. Konji poskaknu, kot da je j' kača ugrizla, pak se nastavu na zadnje noge. Ali kad još već metlov doleti va nje odzgor, čisto se zdiblaju i zvrnu se s koli va grabu. Ali nek na hipac. Ar u toj sekundi su jur i naše bijele gospe na prostoru. Ništ nisu imale pomilovanja s pukljavimi. Tako su je mlatile rulji i batinami, ke su si u Kamenjaku porizale, da je nek roščalo. Skoro su im se puklje naravnale od čuda batin. Jaukale su, zdivale i psovale kot kanasi. Ali morale su popustit, ar naše bijele gospe su za mnogo moćnije. Ako narinu, bile bi je poubijale. Ne b' im bilo naškodilo. Jedne popadu konje za žvale, ter je zastavu, da se još ni ganut ne moru. Lipo je poprakljadu i nježno utišu. Mladje, ke su najmoćnije, zagrabu kola, ter je opet lipo na put postavu. Ugru, koga su bila kola, zastrču kapu na glavu, ku mu je bio vjetar odnesao. I nogu si je mrvu skegljao, kot je odletio iz kol. Tu mu namažu, i odmah zna opet hodit."

"Hm, kad su tako ugodne, smidu i k meni dojt nočas."

"Hehe, dičaki! K tomu moraš još mnogo fanjak pojist. Imaš jur ča najmov?"

"Pravoda. Ča ne miništrujem svaki dan?"

"I to j' ča? A koliko oblokov si jur polamao tvojom striljavkom?"

"A gdo vam je to usrakao?"

"Ali sad si se uvadio."

"No nisam ih tako čuda. Vrebac sam već spratio."

"No vidiš. Prije moraš pokoru činit, pak morebit, da ča vidiš ili čuješ."

"No dobro j'. Povidajte nek dalje!"

"Dalje nij. Na koncu smo. A da sam ja ovimi mojimi dvimi očima ta kola vidio, nato ti moram i priseć. Ja sam odavlek lipo gledao kola. Potiho su se vozila. Ugar je očividuće drimao na njih. Ali kad dospenu k Svetomu Antonu, konji se najednoč zdibljadu. Veljek su bili va grabi. Vo sam sve čisto razlučno vidio, ar je lipa misečina svitila, kot sada. Ja se usunem doli, da pomorem nesrićnjaku, ako mu morem. Ali dokle sam ja dolidospio, Ugar je opet mirno sidio na koli. Konji su mu šli lipo mirno dalje, kot da se ništ nij stalo. Pitam ga, kako se je nastavio iz grabe. Veli,

on sam nezna. Najednoč se nek opet najde na koli. I bol mu je minula, a da se j' dobro bio trisnuo po nogi. I za krljaču nezna, kako mu j' na glavu dospila: jeli si ju j' sam vrgao, ili mu ju j' gdo nasadio. Se je moglo ada drugačije godati, neg sam ti ja razložio?"

"Gvišno je tako bilo. Vi znate lipo povidati, tetac Miho."

Tecu Mihi godi ova pohvala. Lipo pogladi Pavaca.

"Nisi još zaspan?"

"Ne, ne. Ali kamo? Tako lipo j' ovde, da j' škoda pojt spat. Povidajte još ča!"

Misec se je jur bio goridošetao s podglavic. Loza je ležala kao škure, otajne živine u nočnoj škurini: Podglavice, Drenjak, Juline Siče. Va dolini je bilo raziznati crikvu. U polomisečini je tako izgledala kao spavajući lav s gorinadignutom glavom. Barem Pavaceva fantazija je ju tako vidila.

"Ča b' rado nastao?" pita ga nenadijano tetac Miho.

"Na ovo još nisam mislio. Ali kad bi se dalo od striljavke život, ko bi bio vrdir ili pustinač."

"Pustinač veliš? Kadi si to opet čuo?"

"A va knjiga od svih sveti. Onde sam si štao od jednoga pustinca, ki je nek od korenja živio pak od hlipca kruha. Gavran mu ga j' nosio svaki dan. Ja b' si još koga-toga repca ustriljio, ali koč-toč koga zeca ulovio na liječki, pa b' se živilo."

Ali sada je jur doba, da se povalimo."

"Ča necemo dočekati bijele vile u polnoći? Ja bi je rado vidio."

"Nij gvišno, da ćedu ti se na prviput pokazati. Ali zbog mene smiš virostovat. Ali ja sam se mnogo potrkovao po danu, ter ću se dat u limbuš, ar zutra je opet dan."

Pavac dugo nij mogao zaspati. Glava mu je bila puna s kipi, ke je od teca Mihe čuo. Posluškovao je, ne će-li čuti pjesmu bijelih vil. Ali nek tiho, zdravo hrkanje teca Mihe se je odzivalo u kući. Konačno ga umori san. U snu mu pak zburkana fantazija pred oči postavi sve, ča mu si je srce tako željno željilo.

"Hallo dičak, dolil! Ti moraš danas još miništrovat", zdrma ga tetac Miho. "No si čuo bijele vile?"

"Bome čuo sam je. Nek neznam jeli zapravo ili va snu."

"Va snu još lipše znadu. Ali sada podbrusi pete, ar ćeš kasno dojt k svetoj maši. Ča će ti Stari Gospodin reć, ako kasno dojdeš?"

U tropu se usune po dibokom potoku doll. Prvput je jur bilo odzvonilo. Još je kanio dostignut Staroga Gospodina. On ga je navadno sprohajao. Vas zasopljen ga ulovi kod cimitora.

83

"Hvaljen budi!" javi se Pavac jur zodzad. Stari Gospodin su svakoga po glasu poznali. Rado su se šalili svojimi miništranti. Onda su znali postati i oni dičak.

"No odakle viješ tako zasopan? Denas si, kot vidim, zadržimao."

"Ča, zadržimao, Gospodine? Ja sam se

nočas s viškami borio. Ako mi bijele vile ne dojdu na pomoć, bi me bile dobro stropale", odbrizne Pavac, misleći si, sad ću vas ja mrvu prik oja.

"Zaistinu!" opazi mali Franjo. "I pratež mu je krvava." I drugi tovaruši ga s rešpektom gledaju.

"To je od stare viške, koj sam kosu spuknuo. Da ju ne naranim do krvi, sam zgubljen, to dobro znate. Kot sam dobio, su se velje došetale bijele vile, da mi se poklonu."

"Porodio te j' negda!" zgrabu ga Stari Gospodin za uho, za truh se držeći. "Pak ča ste još stvarali s tecom Mihom?"

"Ta duh koga ste vi sprognali s pokojnim školnikom iz pastirovoga stana, je ništ proti ovim pukljavim viškam, s kimi sam se ja borio."

"A gdo ti je povidao za toga duha u pastirovom stanu? Tebe još onda nij bilo na svitu."

Pavac se pošmucne pod nosom:

"Čega ja neznam, kanim reć naši stari na placi. Dobro ste se dali dostat tomu Mati duhu. Mislim naš otac su ovo povidali ili tetac Jakov, već neznam zapravo."

"No onda nam je povi, kako j' to bilo! Jeli nisu čuda obrnuli."

"Tomu vašemu Mati pastiru se je bojsek zgrustilo čredu past pak bike krmit, kad ste mu malo plaćali."

"Ne ja, bedak, nego seoska pravica. Ja nisam imao pastira", zašerafu mu u uho Stari Gospodin, da bolje razlikuje bića od bića.

"Jo, da pravo imate ovput, ne vi, nego seoska pravica je bila tako skupa, da su mu tako ubogo sipovali krme u jaslja. Zato je razglasio, da se duh javlja u njegovom stanu. Ljudem, ki su se posigurali va njegov stan, se je nasrhla koža, kad su čuli, kako se duhi lezgeću va bikinjoj štali. Tako je šumilo kot kad se kamenjčići taču. Vi Gospodine ste bojsek odgazili, da je vagnate sa svetom vodom. Ali sve je bilo zaman, dokle vas nij sprohodio pokojni gospodin školnik. On vam je pošušljao va uho: Vi Gospodine nek bavite vaš posao, ću ja paziti na duha. G. školnik nij krajzneo oka od Mate duha. On si je dobro mislio, da se mora u njem razvezati ganjka. Ar jur je bilo sve selo poludilo, da k pastiru duhi hodu. Vi ste počelimolitvu. Množi na ljudi je zivala, ča će se opet godati. Na jednoč su se opet začeli sebetati kamenjčići. Svi su stisli vrata, još i vi ste se bili malo zdrhnuli, ali gospodin školnik su vam hitro pošušljali: Hodte Gospodine, jur imamo duha."

"Poglej ga der nek!" čudu se Gospodin, "kako si je dobro zapametio."

"Tako je bilo. Mate duh je kanio skrito šakicu kamenjčićev hititi med gradice, ali g. školnik ga je uhapšio. On je još predložio seoskoj pravici, neka mu povekšadu plaću, pak već nećedu dohajati duhi."

"No dobro je. Za te tvoje pukljave viške ćemo se po maši dvenderat."

Jedan historični dogodjaj, koga je sam na

svojoj koži preživio, ostavio je dibok utisak na njegovoj duši. A to je bila komunistična buna u selu. Onda još nij mislio, da će kašnje u žitku i on imati mnogo posla s ove vrsti ljudi.

On je bio ravno va susjedljevoj štali, i pomagao tovarušu Jivi krmit. Malo su odahnuli na štalnom pragu, kad jedan striljak od topa odmrnji zvrhu njeve glave. "Vrag mu j' va mačkori", veli Jive, "ti su jur na blizu." Iz varoša su bubali. Svaki par minut su htli pustit jedan gloguš, da mrvu splašu ljudstvo. U varošu se je spravljala črljena vojska, da osvoji nepokornu okolicu. Pukšami još nisu striljali. Pavac nij mogao podnesti tupoga glasa topa, zato se udene domom.

Otpodne je bilo sve selo na noga. Iz susedskih sel su dohajali muži na koli, da se suprotstavu osvojanju. Jedan auto se je približavao iz varoša. Par naoružanih muži ga u grabi ležeć dočeka. Pregledaju ga, pak ga vindar slobodno pustu. Velu, da nisu dobro učinili. Oduševljenost je bila velika. Par glogušev su pustili u varoš. Ali došao je i odgovor: jednomu junaku su palac odstriljili. Ovo je je mrvu ohladilo. Navrijedi se sprhne jedan breliot i počne va zrak striljat. Naovo su se mnogi splašili. Pavac je s drugom dicom otkasao u ujne stan, kade su počeli glasno moliti. Još je vidio, kako su se susjedski junaki i muži pobrali na kola i dali domom, ar su počeli sve već i pukšami striljati. No vi ste mi vitezi, mislio si je.

Cijelo otpodne je ruo top i fučkale pukše. Svaki se je zavlikao va svoj stan, ar nij bilo svitovato, vani se zobdržavati. Pavac je vidio, kako je jedan striljak odstriljio pet još nezrelih rušak-pšeničnic. U crikvi su se zutavljali gloguši. Puno ih je ležalo na tlu.

U noći se je cijela obitelj zavlikla u pivnicu. Vrata su se nek tresala od rompotanja topov. Jedan čas smrtna tišina. Najednoč počnu nenadjano pucati pukše. Pavacu se je vidilo, da ih je moglo biti oko stov. Sada je sve zgubljeno, misli si. Sad su svi kraj, ki su vani. Najme Pavačev otac i drugi susjedi su vani virostovali vilami. Sad su sigurno svi mrtvil! Navrijedi dogazi tetac Djulo s dvimi črljenimi vojaki i naznani susjedi, da su susjeda smrtno naranili dum-dum glogušem. Putem u bolnicu je i preminuo. Tim drugim se ništ nij stalo.

Ljeta sridnje škole su procurila prez zvanarednoga dogodjaja. Gdo bi mogao zapravo ustanoviti, ča se goda u dibini duše? Nešto preminjenja su donesle jur dugočekane misije. Pater Bela je dobro sapunao domoroce. Jur kad su ga primili, im je obećao, da će im isapunati glave. Oni su se tomu jur najpr veselili. Marijivo su pohadjali prodike. Na red su došli i junaki. Jur pred prodikom se je kazala med njimi neka nategnutost. Jedni su se povukli najzad va kute i pod korus, da se ugnu znam iz prodi-kavnice grozećemu nevrimenu. Ali ovo im je bilo na nesriću. Ar pater Bela su ravno na nje počeli kazati i vikati: "Oti va kuti, oti

su, ki spraznu škrinje, napunu vriće i odnesu je krčmaru." Vrlo su stiskali vrate.

Pavac se je počeo baviti s misijonskimi misli. Doluči, da će se posvetiti za kraljevstvo božje. Dospio je u seminišće.

Oblak od hižice mu je gledao na nova kopališća. Najmre on čas su ravno iskopali baziliku iz 3-4-ga stoljeća. Viditi je već ostankov iz žitka ondašnjih kršćanov. Gledajući iz oblaka na svidoke ovoga prošloga svita, večkreat mu se je oživio pred očima život onih ljudi. I onda su jedni živili za ov svit, a jedni su mislili na svoju dušu i vjekovječnost.

Bogoslovlje nije laka učnja. Sve duhovne i duševne moći se moraju nategnuti, da mladi človik postane novi človik i pravi vojak Kristušev. Zato se mora koč-toč duh i odmoriti. Ovo su činili seminaristi osebujno nogometom. Pavac im je bil največkreat sudac. Njegovo oštro grlo je je komandiralo. Ako je ki htio mnogo zakriviti, odnosno da je bio neokretan, na toga je htio zaviknuti u žaru biga: "Ne ćeš se sraniti pod zemlju?"

Jednoč se je usadio jedan cirkus uz seminišće. Cio dan su trubili i puhali svakorjačke šlagere, osebujno jednoga poznatoga:

"Ja sam tako rado pijan,

Ar onda za svit ništ neznam,

Ar onda me ništa ne boli . . . "

84

S učnjom je bilo ništa. Predpostavni su se jadali, a mladenci na mjesto učnje nunali.

"Ča b' se dalo poduzeti, Ignac?" pita Pavac svoga dobrog tovaruša. "Za zutra je oglaska, gdo će se poborit s cirkusarom. Ki ga oblada, dostati će njegovu sestru za ženu. Ti si najžilaviji i najlipši med nami. Mogao bi pokusiti sriću."

"Lip predlog, kušamadinol!" Ovu uzreku je znao od Pavaca za mučne situacije i prilike. "Ali zato ćemo ča poduzeti. Neka nednomu ništ reći. Mi dvimi ćemo pojt prik. Tako ću ga hitit u batla, da čedu mu se sazuti čižme. Divojku ću prepustiti tebi." - "Špalato", odgovori Pavac.

Otpravili su se prik, veljek prik stanice. Cirkusar je štimao, da su se ilegalno došmuljali va cirkus, ter je potribovao karte od njih. Ignac na mjesto odgovora zasuče košulju i pokaže na šake, da ga srbu. Horcar ga j' beono pogledao. Naredno mu se je premlad vidio.

Uz veliko oduševljenje su se postavili va red. Cirkusar je kanio navadno narupiti na njega. "Da, štimaš, da sam se kelja?" misli si Ignac. Nij mu se dao uloviti, ar je znao, da je horcar u pustoj moći jači. Polako je najzadovao, u kolobaru. Ovo je publikum vrlo zabavljalo, a horcara jadal. Kad se je ov konačno silnije narupio na njega, da ga jednoč na tla povali, Naci mu naglo najzad potrzne ruku, da je zavrismo. On je najmre poznao neke trike od džiu-džice. Sad ga j' imao jur u oblasti. Zaman mu se j' kanio skinuti iz ruk. Lipo potiho ga povali na tla.

Božanje nij imalo ni kraja ni konca. Naci je znao, da se mora paščiti, ar ako cirkusar

k sebi dojde, onda j' zgubljen. Zato se nij preveć gizdio pred publikom, nego je hitro splaznio na jedno uz seminišće stojeće stablo, odanle se je dolispustio na vrt kot viverica. Dokle je horcar k sebi došao, je on jur pohajao u hladu biškupljevoga vrta. Cirkusar je zaman kipio od jada. Sramota ga je navredi odignala iz varoša.

G. Biricz je navredi dostao samostalno mjesto kao župnik u jednom selu uz granicu. Ovde se je počela njegova kalvarija, ka se je dovršila u uhapšenju.

Bila je nedilja. Pod večer je skupasazvao muže u školu na farsko spravišće. Nij bilo nomer već svitovato, ar prem da nije bilo zakonito zabranjeno ovakoča, vindar je valjalo kao draženje režima. On je hotio muže svejedno malo okripiti u svakidanjem strahu i bludu, u kom su živili. Vidio je, da njegovi seoski dobri prijatelji zvana škilju na oblok nutar. Ali ovo ga nij zanimalo: ki kani poslušati smi i nutar dojt, ako hoće. Prije neg su dovršili sjednicu, odbušu se vrata i nutar narupu seoski dobrenjaki u sprohodu dvih redarov nabitimi pukšami. "U ime zakonal" je čuti kommandu. Morali su čekati, dokle je došao tajnik iz susjedškoga varoša. Pavao ga osigura, da se nij ništa nezakonitoga godalo. On na se zimlje odgovornost. Muže su otpustili. Ali kad se je posebno u razgovor pustio s tajnikom, počeo je ov blazniti proti crikvi i prepostavni. Pavaca polje jad, i pozabi se iz potribne opreznosti: "Ako kanite ravno znati: ja sam drugoga mišljenja." Ovim se otpravi domom, misleći, da se ne će dalje jadati s ovakimi. Ali tim je vo jako zakadilo. Po polnoći čuje rompotanje na obloku. Na pitanje, jeli gori, javi se policija. On je mislio seoska. Zato im još odvrati: "Bi se dalo znam i do jutro čekati s poslom." Ali ti nisu bili tako strpljivi, nego su prebili vrata od kuhinje, i nutarnarupili kot lavi, oboružani batunjami, u sprohodu naoruženih redarov, i odmah navalu na Pavaca: "Dosle je bila strpljiva narodna demokracija, ali sada joj je zmanjkalo strpljenje. Zvrhu huskačov će suditi narod."

Pavaca su odmah otrprimili na otajnu policiju, kamo si nigdor nij željio dospiti. Posljedica je bila poziv pred sudstvo. Prez isprave su mu odmah na vrat obisili par misec uze. Na već mjesti je sidio. U Vacu, kade se je mogao slobodnije gibat, je splitao plane s jednim bivšim protestanskim vrhovnim prepostavnim o združenju kalvinov s Maticrikvom. U dugi dogmatični razgovori ga je osvidočio od katoličanskih vjerskih istin. Onda još nij mislio, ča je božja Providnost dolučila za njega: za par ljet ga najdemo jur u Indiji.

U INDIJI

Abdecharib 23-ga Junia 19XX.

DRAGI ŠTEFAC!

85

"Jur sam drugi misec ovde, u ovom meni čisto

tudjem svitu. Sve je drugačije nego doma: klima, zrak, krajina, ljudi i stvari. Vruće j' za zgorit. Čudakrat ima oko 40 C. Sprvine sam jako čutio depresiju, ali sada sam se jur priviknuo. Človik mora bit čisto lagodno ubličen, i va bijelom.

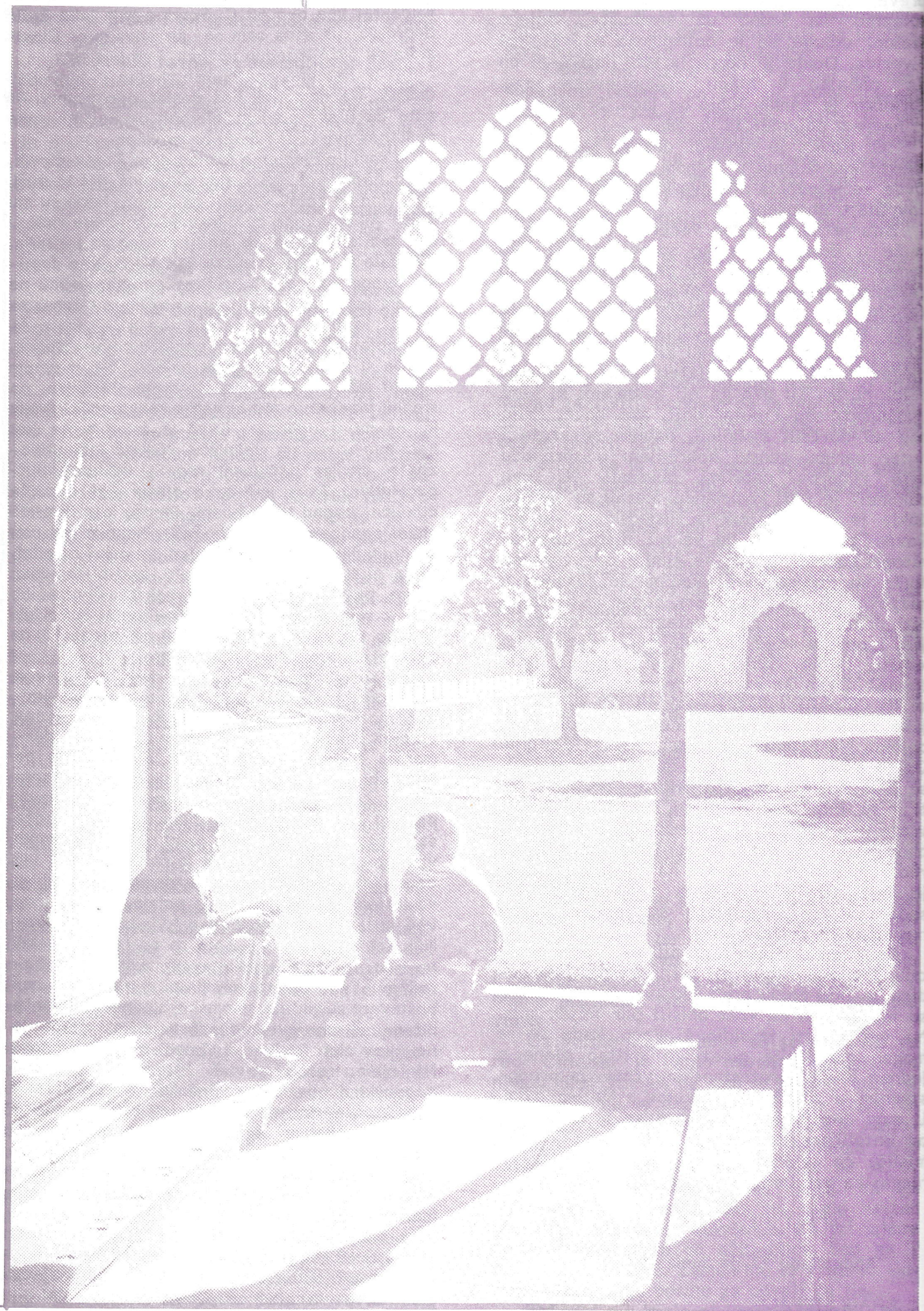
Ti si naredno znatiželjan, kamo j' tvoj ujac dospio. Neznam, jeli ćeš dostat ovo pismo. Ali zato ću ti sve popisat. Morebit da koč va ruke dostaneš ove rede i čedu te zanimat.

Ja sam kod jednoga maharadže. Zdrav človik, mrvu nadut kot naš susjed Oknavič. Rado puši, no i vino ne zahiti. Bogat, da nezna, kade su mu kinči. Ali od ovoga ću ti kasnije. Dvi žene ima. U šali sam mu rekao, da kod nas ovo nij navada. 'Ča ćete vi, vi ste prosjaki, vi si ne morete dopustit ovoga luxusa'. O kršćanskom moralu mu ne morem još čuda govorit, ar se bojim, da čemu se jednoč razfuljat, pak će me vagnat. A onda ča sam opravio? Zato moram pazljivo pojt na posao.

Da ti popišem njegovu palaču. Na krasnom mjestu leži, na ubrovi svete rijeke Gangesa, na sredini loze. Ovo mu je ljetna rezidencija. Ovde je još mrvu ugodnije. Loza je tako bujna kot harabuje u našem malinišću. Najveć tebi nepoznato drivlje: bambusni rogoz, veliko Mahagoni-drivo. Tako je visoko drivlje kot domača crikvica, kogod i kot turam. Stoprv kad bi ptice vidio: popogajov koliko hoćeš, i lastavic, ali ove su drugačije. A za dible stvari neka još ni pitat. Koža bi ti se nasrhla na hrptu, kad bi je vidio: tigare, br, vo su mrcine. Mnogokrat odvlaču i ko dite iz sela. Ovo j' turobno. Za Djuricu bi vo bilo ča. No ne tigari, pred njimi bi on preo. Ali na ptice bi mogao striljati striljavkom.

Palača je lipa, velika, prostrana, u indijskom stilu zgradjena. Na sredini palače je kraljevska dvorana s tronom maharadže. Kad bi nek jedan procent imao od dragoga djundja, zlata, dijamanta, bih bio bogat človik. Ali ča ti je po bogatstvu, ar nimaju drugoga djundja, diamanta prave vjere, ka se lipše liska-naime kad človik po njoj živi-nego najlipši dijamanti. Maharadža se posadi na tron, i tako primi poslanike drugih vladarov, kanim reč, vako je činio još pred kih deset ljet, dokle im sadašnja demokracija nij na vrat stala. Bogatstvo im je ostalo, ali politično već nisu suvereni gospodari i vladari, mali kraljiči, kot su donle bili. Zato se on i sada posadi na tron, i primi poslanike svojih susjedov maharadžev. Tako prostrano sidi na tronusu kot naš poštovani susjed na gmajnskoj sjednici. I ja smim bit nazoči pri ovi svečanosti. Okolo trona je nekakov oltar Brahme ili Visnua, ne znam točno. Na njem malo žeravke. Pri ognju je jedan poganski duhovnik u snižnobijelo obličen. Tako izgleda kot domači bijeli fratri. Koč-toč ki-ta tamjan bacne na žeravku, da se dim diže u višak, no ne nek u višak, nego koč, i to najvećkrat u ljetnoj dobi se po tlo razteže. Medjutim se marljivo prigibuje ko prema bolvanu, ko prema maharadži. No koč-toč i mene beono pogleda, s nekom nazlobom, kao budućega rivala. Ja si mislim, smiš me rado viditi, ali svejedno predem, ča će moć još ov človik donest na moju sijedu glavu svojim fanatizmom. Dosle smo još dobri.

Ali dosad smiš bit smirom. Aha čujem te, ča kaniš. To bi rad još znat, kako sam simo dospio,

brahman ili hindu-duhovnik

pak ča stvaram ovde. Na vo poslidnje je još te že odgovorit. U Beču sam se upoznao s jednim glazbarom, ki je bio u Indiji, ravno ovde, glazbar. Kad mi je povidao o svoji doživljenji, dostao sam i ja gustar, mrvu si pogledat ov svit. Mene je gibala misao, ako bi mogao onde zajedno i misionariti pogane. Ov je glazbar stao u stalnom pismenom vezu sa svojim bivšim gospodarom, maharadžom. Ravno mu je bio pisao, ne bi-li mu mogao preskrbiti europskoga odgojitelja za dicu, osebužno za glazbu. Za par tajedan je jur ovde bio odgovor, da je pogodba sklopljena. Ništa nij pačilo pri tom, da je ta isti duhovnik. Ar i ovoga nij zamučao moj prijatelj. Nimški sam dobro znao, ali angluski vedro. A stoprv indijski! Još ni batve. Par misec sam još imao do otputovanja. Rim nij imao ništa proti poslu. Apoštolski administrator se je zeo za posao, misleći, neka sprobira ta nemirnjak ča novoga. Bigunac sam bio, slobodan, nij me vezao pravni vez biskupa. Mislio sam si: ov položaj mora ležat u plani božji. Navredi je došao pismeni dopust, kao samostalan misijonar na dosad čisto nedotaknutom prostoru. Široko i daleko nij kršćanske duše. Ovo mi je još i imponiralo: saam se početi tuč grudja na grombavom Gospodinovom laptu. S Rima su mi svitovali, da si svejedno koga sobom zamem, ar da ću sam ukikavit. Ovo j' bio bome mudar tanač, jur sada spoznavam. Zaman nij poslao Meštar učenike po dva, da si budu na pomoć jedan drugomu. Ja nomer nisam mogao nigdir uloviti duhovnoga brata, ki bi se bio dao s manom, ali jednoga prijatelja, iz domovine. Mr ga poznaš, teca Vilija. Skupa smo odrasli. Vračitelj je. Veseo, vedar, ali pošten do košča. I on je morao huknuti iz doma. Polako sam ga dostao za ideju. On će bit spočetka vrtijar dokle si uredi ordinaciju. Par lodnov vračtva smo poslali po brodu, ar mi smo se sjeli na zrakoplav, Maharadža nam je platio dvi karte. Ča j' to njemu, mer ima pinez kot pliv. Ča ćemo trošiti čas dugim i mučnim putem, kad nij potribno? Sveti Pavao bi dandanas naredno isto putovao u zraku, ar on je bio i onda modern. Sva dana sredstva se moraju upotribiti u širenju kraljevstva Božjega. 'Per pedes apostolorum' znači danas u zraku, ar će nas Zali presignati. Naki smer se je jur dosta zakasnilo. Čuda smo drimali, dok je Črapa bio okretan i zvit kot židov. Poglej nek bolsevikije, kako su organizirani, kako su velje svagdir kot čemeran pinez i agitiraju. U ovom smiru se smimo nek učiti od njih!

U Beču smo se, Sinak, dignuli u zrak. Prviput u žitku. Kako je bilo divno! Sprvine mi se je malo umatalo, ali pak sam se priviknuo. Kako je lip ov božji svit odzgor! Divlje guske su nas sprohadjale, kad smo se u novembaru sjeli na lkarosa. Kanile su se s nami naticati. Ali vrijeda su se zasopile. Morale su popustiti. A mi smo letili i letili prik austijski brigov. Vjekovječna sanja človičanstva se je spunila. Letimo kot ptice, još hitrije. Samo da duh človičanski ne leti hitrinom tehničkoga napretka. Ov doli pada u barbarstvo. A gdo je vomu kriv? Ar ovo nij božja volja. Božja volja bi bila pomoću tehnike u posjestvo zeti prirodu, odstraniti sve zapretke prostora i drugih naravnih sil, da se ostvari

bratinstvo i ljubav medju narodi. Mali paradižum bi se dao stvoriti jur ovde na zemlji. Samo božji red bi se morao držati: Zdolanje s vladom duha podložiti zgoranjemu. Općinsko bi moralo bit trsenje za duhovnim stvaranjem i uživanjem, umjetnošću i znastvenim razmatranjem. U ovi stvari bi moralo bit glavno naticanje. U glazbi ćemo zet. Kako bi se dao čas lipo i hasnovito upotribiti: neka predslast glazbe sferov. Nadopunjenje bi bilo: nadnaravna stvaralačna umjetnost, imitacija vječnoga božanskoga poslovanja. Lipo bi to bilo, sinak, lipo. Ali črapa se uvijek zamiša u človičanske posle. Uvijek zbudi kakovoga zmaja, koč Hitlera, drugoč Jošku Georgianca, ki zmutu človičanska srca. A da bi imali svi ljudi dost jist, još i preveč. Svaka djelačna obitelj bi mogla pojt svako ljetu na ljetovanje. Osebužno kad bi se u službu človičansku postavila atomska moć, a ne bombe.

Jur sam zdavno kanio završiti pismo, ali još ti moram ča zanimljivoga povidati. U Rimu smo dolizlizli. Odkoracali smo k Svetomu Ocu. Jur smo bili najprjavljeni. Misijonare uvijek rado primi.

"Ne predeš, Don Pavao?" pita me Vili.

"Znaš, malo su mi nategnuti živci. Ča će nam nek reć Sv. Otac, kad nas vidi. Vidit češ, još će nas nek malo ubatriti. A mi ćemo mu pokazati, da nas nij straha. Mr imam gusle pri sebi."

Sv. Otac nas je s odlikovanom ljubeznošću primio.

"No ča to imaš, Don Biricz?" znao mi je jur ime, kako me je veselilo. I mi pokaže na gusle. "Ča idete kamo na tanac svirati?"

"Znate, Sv. Otac, mi idemo u pradomovinu ciganov, u Indiju. Mi u Madjarskom dobro poznamo ove ljude. Tim je triba nek zašargat, pak je sve dobro. Pravoda mer i stakaoce ljubu. Mislili smo si, da su i njevi daljnji rodjaki, ti požgani nek takovi, ako im človik zašarga ku-tu madjarsku, veljek čedu se dat pokrstit."

"Kot vidim", nasmiši Sv. Otac, "za vas dvime se ne tribam bojati. Za kraljevstvo Božje se mora sve upotribiti. Sv. Franjo Xaver je s zvončićem vabio dicu k vjeronauku. Vi ju nute guslami."

"Vidite Sv. Oče, na vo sam i ja mislio. Stoprv kad mi tovaruš bude kontrao na braču, onda će se sva Indija ganuti za nami. Ne ćemo je dospivati kršćati."

"Pak znaš odmah ča i zasvirati?" pošali se papa.

"O, Sv. Oče, kot si željite. Veselu ili turobnu?"

"Jednu veselu, kad smo tako dobre volje."

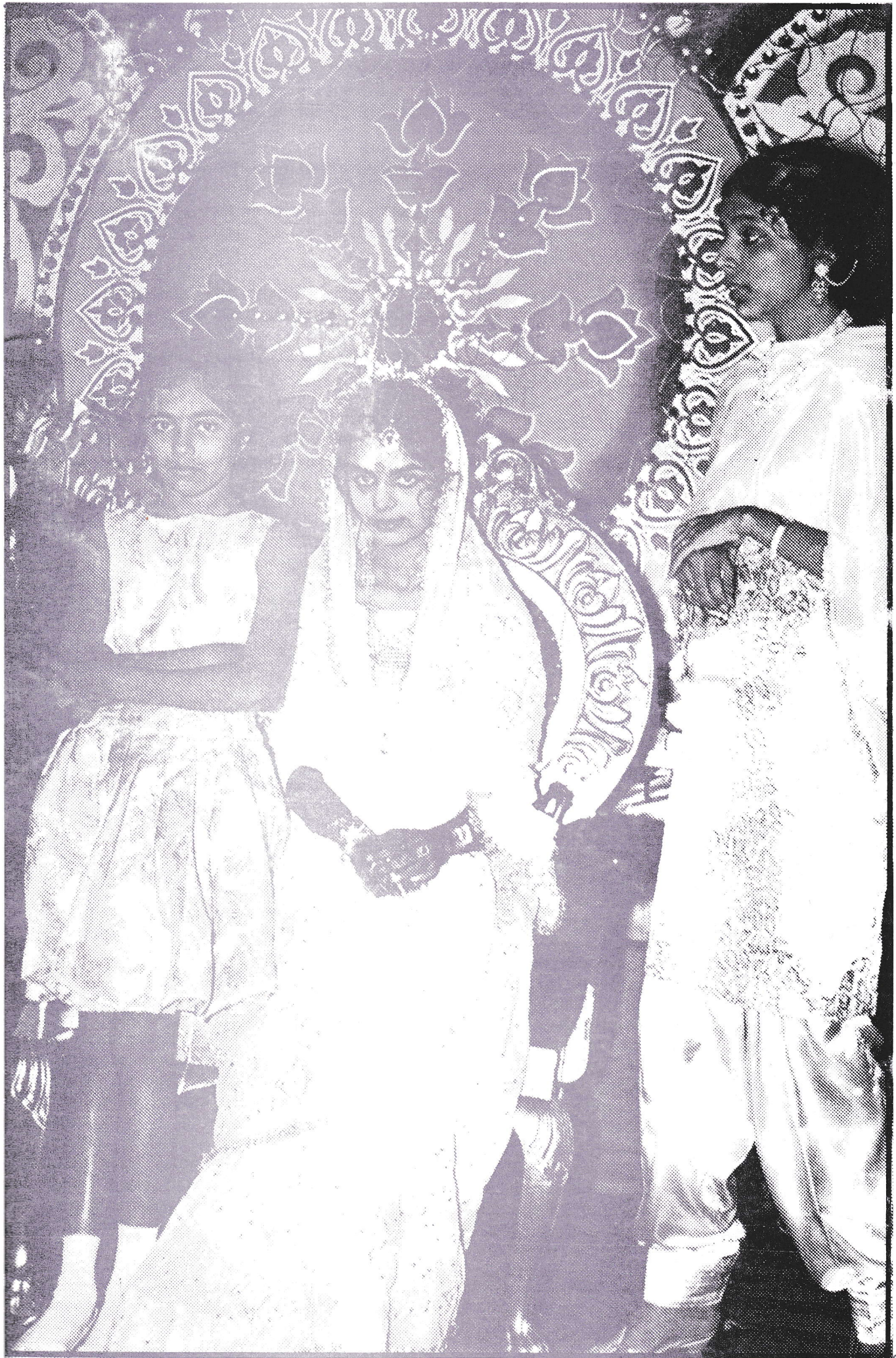
Ja počnem prebirati med žicama, i dobro ognjeno zašargam jedan čardaš. Medjutim sam spolovjce i tancao. Vidio sam, da bi Sv. Otac najradje tuketao s potplati.

"No sada jednu nuju, da upitomite i k istini božjoj naklonite srca Indijancev."

U Beču sam se upoznao s indijskim poslanikom. Znao sam, kakove melodije mu se doapdaju. I papi su se jako dopadale.

"Sada ću vam jednu hrvatsku. Krasnolipa je." Lipo potiho, nuju počnem: 'Tamo daleko'

"Ovu poznam. Poznata je na Jadranskom morju. Morebit da najdete batrenje u milozvučnoj melodiji, kad vas zgrabi čežnja za domom."

Najednoč postane ozbiljan:

"Pojte, pokušite sriću. Sijajte sime Vječne Istine i Božanski Prodikač će vas slijediti u srca indijske braće."

Dostali smo papin blagoslov i misijonski križ, pak smo se malo zgrabeno ali odlučnim srcem vrnuli k zrakobrodu. Putem smo samo k grobu Sv. Petra skočili. Njegove riči i njegova privlačljiva pelda je najbolji dar na put.

Ali sada ti neka bude dost na ovput. Ufam se, da ćeš na me mislit. Daj pozdravit Tvoje. Srdačno Te grli stric Pave, misijonar u Indiji.

Don Biricz odahne, kad dovrši pismo. Ali pisanje ga je svejedno malo obatrililo i okripilo.

Jur su dva miseci prošli, da su se simo dobrodili. Od Rima im je bio put kratak. Zvrhu Italije, prik Sridnozemskega morja su krenuli k Črljenomu morju. Don Biricza su zanimala štacije povijesti človičanskoga zveličenja: brig Sinai, mjesto proglašenja desetere božje zapovidi. Šad ide on glasiti zakon i zaključke Andjela Saveza. Jeli će imati ča uspjeha? Ča prudi sve natezanje, ako Bog ne da urodje i naraštajal. Ima li preuvjete za ov uspjech: otpovidanje svemu, ča priči put milosti, umrenje sebi, potpuno sebezatajanje, duh žrtve? Malo ga popade strah, kad pomisli na svoju nesposobnost i manjkavost. Ah, kad bi svejedno ča dostignuti mogao svojim djelom, kako blago batrenje bi bilo to za njegal

Na zrakoplavnoj stanici je je čekao poslanik maharadže u društvu jednoga bramina. Svi u bijelo obličeni. I Don Biricz je bio u bijelom talaru, koga si je još doma dao napraviti. "Autom su po nas!" čudi se dr. Vili.

"Bome, vi su bojse vrlo moderni."

Najprstupi muž u društvu bramina. Bio je visok človik, vrlo požgan od sunca, na glavi s bijelim turbanom.

"Kot vidim, sahibi, vi ste naši gosti, ke čekamo," nazove je čistim angliškim jezikom.

"Brama blagoslovi vaše pute!" doda bramin vrlo tudjim izgovorom.

"U ime našega gospodina maharadže vas srdačno pozdravljam. Ufam se, da ćete se dobro čutiti pri nas."

"Hvala na srdačnom primanju. I ja se ufam, da ćemo postat i ostat uvijek dobri prijatelji."

"Prosim, sedite se nutar. Vidim, da se čudite, ča smo autom ovde. Nek jedan dio puta ćemo vako prebaviti, dokle je dobra cesta. Potom moramo kroz lozu. Mislim, da će vas zanimati ovo putovanje."

Kad su jur nutri sidili, pošušlja Vili Pavacu po hrvatsku: "Ta tvoj kolega mi se ne dopada. Iako zeleno gleda. Mislim, da se ne veseli preveć našem dolasku. Ljubomor i nenavidnost mu se krisu u očima."

"Neka najpr suditi. Mi mu ne ćemo ništ na put vrć."

"Meni otajna čut odmah naznani, s kim

imam posla. Bar bi se nek vkanio ov put. Ovo bih zvao pregnanu autosugestiju."

"Važno je, da nas ov auto sada tako divno nosi. Vrijeda ćemo bit na mjestu naše misije. Preskrbi si vakov jedan auto, va kom bi mogao pohadjati betežne."

"Ja sam za vrtljara najet."

"No da. I ja sam nek za odgojitelja ter učitelja muzike. Štimaš, da bi bio za vo simo došao? Ti ćeš morati imati vrijeda svoju apoteku, a ja svoju crikvu."

"Sanjati je lako."

Po ravnici su se vozili. Nij je preveć zanimala krajina, kad je jako peklo sunce. Na vrijedi postane auto pred jednom škurom lozom.

"Ah, rijeka, pak kako velika!" čudi se Vili.

"Ganges, naša sveta voda", veli svetačno bramin.

"Glegle, nek vrvu krokodili. Ja bih se odmah i kupao, kad se ne bih pravao bojati, da čedu me poždrokati. Ali svoja koža mi je svejedno draža neg kupeo."

Rijeka je nutar peljala u šumu. Na ubrovi je stala plavčica. Na stran je jur čekalo pet muži s pukšami i drugi petimi za posle na čunaku.

"Sada ćemo se sjesti na plavčicu", zame naprik komandu Ibrahim poslanik. "Put nije čisto nepogibeljan. Tigari telavru po lozi. Ako su jako gladni, su čisto slipi."

Ne bih mogao dostat i ja jednu pukšu?" obuzame Vilija lovna vručica. "To bi bilo ča, jednoga pravoga tigara spratiti."

"I ja bih jednu", javi se Pavac. Kao dičak je mnogo vrebac spratio striljavkom. Opet se pojavi u njem dičak. On čas je htio cijele dane strošiti striljanjem, zato je znao dobro ciljati. "Ki se u mojoj blizini pokaže, ta j moj."

Još je bilo rano jutro, zato je bilo malo ugodnije nego u otpodnevni vrući ura. Tropična priroda je bujno dihala u sparnom zraku. Voda-rijeka je ča-to hladila. Plavčica se je lagodno rivala pod naporom lopatov, tisk uz ubrov. Muži nisu preveć govorili. Pavac je je vijedro razumio. Doma se je bio nomer počeo učiti indijski, ali daleko nij došao u znanju. Če na mjestu nadopuniti studije. Indijsku filosofiju i bogoslovlje je zvečega poznao. Za vo se ni preveć brinuo. On se je uvijek borio lahkomo sabljom svoje seljačke filosofije, ka ga nigdar nije zaostavila. Od naravi zdravoga i bistroga razuma, je Don Biricz htio u hipnom blisku prepoznati bivstvo pitanja i probleme, za ke je šlo predanje. Zato su ga jur u semenišču zvali filosofom. Kot pravi Hrvat je ljubio, žarko ljubio istinu, osebujno vjersku. A pokidob da je mudroslovlje filosofija službenica bogoslovlja i filosofiju. Za njegovu, malo agresivnu narav je bilo divno uživanje odmah trisnuti u glavu problema, ili s lukavimi pitanji okolomiriti i zbuniti neprijatelja. Jur se je najpr veselio, kako će šiškati ove indijske braminske žutorepke.

Sad se je čisto zaživio u gledanje divne

nature. U rijeki puno novoga blaga, na ubrovi puno mnogobrojnih ptic. Na pukšu naslonjen gleda svoju novu domovinu. O doma! Kako je uvijek rado pohajao vani po polju, va Gori i na Kamenjaku, mnogokrat ure dugo, sam, u društvu modrocvijeta, zvončičev i drugoga cvijeca.

"Neka zadržimati Don Biricz", prošapta mu Vili, "ar će ti se pukša sama upustiti."

"Štimaš, da sam početnik? Opreznost mi je u krvi."

Ravno se je veća ptica sprhnula na ubrovi, i letila prema njim. Vili se ne more najzad držati. U cilj ju zame.

"Hopp!" kani ga zastaviti bramin. Ali jur je bilo prekasno. Ptica je dolispala kot krpa.

"Sve priznanje i poštenje!" pohvali ga Ibrahim.

"Živine umarati je grih!" javi se škuro bramin.

"I tigare?"

"Braniti se smimo protiv njih. Ovo je zakon nature. Ali savršeniše bi bilo i te ne umoriti nego ubajti."

"Dobro račenje!" požrkne Vili. "Rado bih vas vidio na sami pukšom u ruka pred gladnim tigarom."

"Neka dražiti našega tovaruša!" pošušlja mu Pavac. "S prvine mu moramo dat na pravo, da ne bude protiv nas."

Maharadža je ljubezno primi. Jak, već nabuhnut človik, na kom je viditi, da si rado daa dobro pojt. Pet zakoniti žen ima, ali samo jedna je maharadžkinja, Lia, mlada, jaka, s velikimi črnimi očima, ki joj se krisu kao diamanti. Pravi indijski tip. Već nij čisto mlada, oko 35 ljet, ali još u punom cvitanju. Oko usnic ima energičan potez. Naredno ju j' stalo mnogo energije i moći, zobdržati preštimanje. Na gibljivoj zrasti ima nešto i gibljivosti kače. I ona je nazoči pri primanju dvih Europejcev. Vili, ki se je dobro putio u žena, odmah doprinese u sebi sud o njoj: "Na vladanje zrasla, pogibeona osoba. Porodio je negda! Naredno je bila tancoškinja, ili kakova kačo-krotiteljica. "Maharadža ju je iskreno ljubio, ali ovo mu ni u najmanjem ni pričilo, da ima i tri druge. S Liom je imao trojih dice. Najstarja je bila kći, 18 ljet stara, Bramadža. Zrast je imala materinu, nek slablja, krotkija. Oči tolikaj škuri, ali s krotkim melankoličnim pogledom. Ovo je bio kod nje kotno skrivan potez, davao joj već ženski, topliji i zajedno i sanjaričniji izraz, akoprem je u dobroj volji preudrio na licu i obliku materin temperamenat.

"Hm!" konstatira naš stručnjak, "ovo je još i simpatična osoba. Nima toga pogibeonoga poteza na usti. Neskusenost na nje biću dava joj draženosti i dragoljubnoga sjaja. Kad bi hotila, voj bi mogli koč-toč muru i zajačiti."

Bramadža je imala dva male bratace: Ramajan, 11 ljet i Jovez, 9 ljet. Obadvimi vrlo sprokšeni. Ramajan je bio žilav polag tijela, okretan, ali izraz obraza mu je bio dosta tudji od starji. U naravi je bliže stao ocu, u tom volje, da je bio tihlji, ali drugačije dosta skrivan. G. Biricz nij znao na prvi

pogled dolučiti, jeli će ga zato zadobiti ili ne. Pogled mu biše dost rezerviran. Bramin ga je imao dosle pod rukami. Ča mu je dosad zacipio u dušu, gdo zna? Naredno ne preveć ljubavi prema bijelim, ar ovo mu je viditi na očima.

Mali Jovež je bio drugi tip. Izgledao je kao mali cigančić. Na njegovom vedrom dičinjem obrazu još nij bilo viditi nikakove uzbuđenosti. Njegovo zanimanje je slišilo čisto igri, zračnoj pukši pak labdi. Lice mu je bilo najvećkrat potno od mnogo biga. Suvišna energija se je morala stalno zbižati ili zboriti. Kadi je nek mogao, podbadao je druge. Zavo je ulovio mnogokrat ku-tu zdravu punju. S toga si je on malo načinjao. On je bio ljubince maharadžkinje.

Druge žene nisu igrale nikakove uloge u palači. Lie su se jako bojale. Da od nje odvisi, bile bi jur sve dvi vanzbracane. Ali maharadža je zimao nje uvijek u obrambu.

"Veseli me, bijeli sahibi", primi je maharadža, "da vas smim pozdraviti u našoj obitelji. Mi vas hoćemo gledati za kotrige naše velike obitelji, ako se budemo dobro razumili. Mi kanimo pri našem ostati, pri našoj većitisućljetnoj indijskoj kulturi. Za našu dušu i naše srce je ona najsposobnija, ar je cvijet i plod narodnoga karaktera. Mi gledamo ov svit čisto religiozno. Ja mislim, da su sve vjere jednopravne, ali svaka pojedina je za svoje mjesne stanovnike najsposobnija. Mi ljubimo, ča je naše, ali ovo nas ne priči, da se ne zanimamo i za tudje, osebujno za svit naših bijelih prijateljev. Mnogi naši sini su jur študirali na veliki europejski sveučilišci. Doprimali su sobom domom tehnične znanosti, ali najveći dio od njih i bezvjerni materijalizam. Vidite, ovo je, što mi ne tribamo, i proti čemu se moramo braniti. Za to sam i rado privoljio, da jedan katoličanski duhovnik naprikzame europejsko podučavanje moje dice. Vjerski odgoj neka dostane u našoj staroj vjeri, ka mislim je starja neg vaša, i za naše položaje sposobnija, ali nimam ništa proti tomu, da i vi od vaše strani oboružite naše dičake, polag vaši filozofični argumentov, proti otrovu europejskoga materijalizma. Mislim, da ste i vi protivniki nevjerne bezbožnosti. Ar ako nij duha niti bogov, otkuda je onda ov divni svit? Prosim dakle podučavajte moju dicu u europskoj znanosti i umjetnosti, osebujno u muziki."

"Zaistinu se ćutim počašćen s vašimi dobrovoljnimi ričami!", odgovori Don Biricz. "Rado ću pokusiti zadostačiniti ovoj zaufanosti. Tešku zadaću ste mi navalili: vašu dicu oboružiti proti nevjernomu ateizmu, ali zajedno je ostaviti u sadašnjem vjerskom nauku. Mi visoko cijesimo dokaze razuma za istinu, i vjersku istinu o Bogu, duši, ali svejedno bih prosio za dopust, da bi naše gojince zajedno upoznao i našom vjerom. Neka pak kašnje zreloom pameću sami doluču, ča držu za istinu. Tulikaj bih prosio za dopust, da bi naše vjerske nauke slobodno smili širiti i u širom okrugu ljudstva, naše

indijske braće. Neka stoji istina proti istini, neka se boru argumenti s argumenti, i neka svaki ima slobodnu volju, pridružiti se onomu nauku, koga je polag svojega dušnogospoznanja upoznao za pravoga. Ja u svem ne dilim obzire mojega gospodara, osebuju ča naliže jednakovridnosti pojedinih vjer, ar mislim, u ovom pogledu ima istinski sadržaj vjere dolučiti, ali zato mislim, da nas ova činjenica ni u najmanjem neće buniti u našem medjusobnom iskrenom prijateljstvu."

"Ja mislim", javi se potihom bramin, "da bi bilo škoda buniti narod. Nova vjera zna nek zblud napraviti. Škoda bi bilo pobluditi jedinstvo našega naroda."

"Ja sam toga mišljenja", odgovori maharadža, "da moramo svakoga poslušnuti. Ča nam more naškoditi, ako ovi bijeli sahibi nam i našoj dicit znadu povidati lipe štorice? To bi im, mislim, bilo teško prepovidati. Drugi sahib se inako nek kani baviti s vrtljarstvom."

"On je, prosim gospodar, i vračitelj. Ufam se, da će moć mnogo dobra učiniti za vašu obitelj i narod."

Dr. Vili si ponosno napuni prsi sa zrakom, i posmišno baci oči prema Bramadži."

"Ufamo se, da čedu naši prijatelji blagosloveno poslovati u našoj palači", javi se rezervirano maharadžkinja. "Vindar bi bilo svitovato, da se zadržati naša svojbena kultura. Ja ljubim i bijele tance, ali najdraže su mi svejedno naše stare zabavi, naši umjetni plesi, u ki tuca puls našega naroda. Ali ako dobro razumite glazbu, s tim si morete dignuti poštovanje. Ne bi nam znam odmah pokazali vaše umjetnosti?"

Vili huncutno poškilji na Don Biricza.

"Ako si željite, moj će tovaruš odmah skočiti po gusle pak braču."

"Bravo, bravo", zaboža Bramadža, a i te druge žene se veselo ganu. Samo bramin gleda škuro preda se.

Vili ne dočeka ukaza, nego se lasno udene po odzad po instrumente. Ovo je jur ča za njega. Za par minut je jur najzad.

"Kraljica ne more zatajati svoje prošlosti", maše glavom maharadža. On se nij mogao suprotstaviti nje čaru.

"Ča si želji kraljevska gospodja?" pita Vili, ki se je odmah otresao svake ulovljenosti.

"Ča lipoga i vedroga", želju si u korusu žene.

"Ča ćemo im, Don Pavac, da malo ganemo ove cigane?"

"Češ mučat, ako te razumu! Čemo im zderat ča lagodnoga, da je veljek ne zibljam. Čemo zet: Ti si milka moja."

Vrijeda se zaživu. Don Biricza nomer znemiruje dušnogospoznanje, ali pak se pomiri s položajem. Početak mora bit vakov. Ča naš Spasitelj nij svadbom počeo svoje očitno prodikovanje? Ča će onda glavu višati. Kad bi nek i to stalo u kananskom veselju, da si je naš Gospodin i zašargao. Ali jačio si je s njimi sigurno. Kako bi bili drugačije tako

naglo popili vino? Kad bi ga nek i vi imali dobroga. Onda bi se odmah laglje čihalo, i bi se zabilo, da smo u Indiji." "A glej je, si ju vidio?" dudne ga dr. Vili. "Zaista. Porodio ju j' negda! Jur cifra. Lia. Čisto je krajvrgla kraljesku čast. Sad je opet nek tancoška. Tako se obraća kot mačka, da b' rekao tigrica."

"Vili poj ju zvrucaj. Ti smiš. Pokaži joj, gdo smo mi. Ja ću donle sam guslati."

Vili nij pravao već. To nij uvadio Don Pavacu, da ga j' od mašnoga dva decije bugnuo, kad je skočio po instrumente.

Sam počne vizavi od maharadžkinje. Pri tihljem dijelu se polaku kreće. Ali pri refrenu se razognjeni i počne si tuć po škornja po staroj hrvatskoj navadi. Don Biricz samo "Alla breve" takt. Brzi čardaštempo. Vili ne pita, jeli se dostoji, nego u žaru i hitrini u kretanje zame Liu. Ona nima ništ proti tomu. Nek krisilo se je. I ti drugi su se potihom zamišali. Mali Jovež se je takao med njimi, i im je potplitao svojim poskakanjem.

Pavac dovrši igru. Ča je on simo došao za cigana?

"Bravo, bravo! Još jednoč!" boža sva razdragana Lia. "Barem još jednoč nam morate igrat ov lipi ples."

Don Pavacu ne ostane drugo, neg da se poda sudbini. Ali Vili se razguče. Počne si punim grlom pjevati.

"Ča ćemo im još? Neka se veselu!"

"Kad bi nek znali ča njevoga."

"A mer znamo: od Rimskij Korzakova indijsku pjesmu. Lipa je i nujna."

"Čekajmo još s njom, kad si budu ča svoga željili."

"Pravo imaš. No onda ćemo im još ča pod noge. Čemo zet: Teta draga, lipu kćer imate. Vo je neće tako zvrucati."

Malo turobna, baladistična melodija utiši zburkana srca.

"Bijeli sahibi bi nam mogli i ča indijskoga", zaželji si bramin.

"Prosim, na opčinsku želju!" prigne se Vili, pohasnujući priliku, da i on čim već dojde k riči.

Lipo s čutom vanspravu sanjarnu melodiju velikoga ruskoga skladatelja. Vani se je pokazao misec i u mističan sjaj metnuo bujnu tropičnu krajinu. Motiv pjesme je bio indijski. Ovo su slušaoci odmah oćutili. I bramin je priznajući klimao glavom.

"Lipo, lipo!" pohvali je maharadža. "Jako spodobno našoj narodnoj pjesmi."

Don Pavac misli, da se nesmi zamuditi dobra prilika: triba je i ča religijoznoga najprdati.

"Vili, sad podbrusi grlo, ar češ imati priliku izvršiti apoštolsku zadaću."

"Za to si ti ovde."

"Govoriti, kad bude potribno, ću ja, ali jačiti češ ti, meni je inače premuknuto grlo. Zam se skupa dečko. Prvo misijonsko poslovanje za te."

"No dobro j' ter ča ćemo im?"

"Gouneau-vu Ave Mariu. Znaš ju napamet?"

94 "Pojt će, ako se ne zabadam."

Po nekoliko nutarpeljajući akordi jur gluši Vilijov topli, ugodni bariton: Ave Marijal Don Biricza gusle se nek plaču. Kako su skrovni puti Providnosti. Nigdar nij mislio, da će moć koč guslami biti vjeroglasnik. Ali sada čuti, da su njegove gusle i Vilijov bariton prvi posredniki, ki čedu znam put pripraviti milošći božjoj u srca indijske braće. Ako bude vako, onda će na vijeke blagoslavljat ure, ke je strošio s guslami. I on je imao lip tenor. U refrainu on zame naprik peljanje melodije. Vili se odmah redi po njem i pjeva drugi glas. Hindusom otprta ostanu usta. U očima Bramadže se svitiju suze.

"To je bilo lipo!" čuju od svih stran priznanje. "Ča je to bilo?"

"Ovo je kod nas vjerska molitva: pozdrav Majke Božje Marije, a zajedno i naše nebeske Majke."

"Majka Božja Marija?" čudi se Bramadža. "Lipo ime. Vi imate i Majku Božju? Ne bi nam preobrnuli text, ar ste ga na vašem jeziku jačili."

"Ti preveć potribuješ najednoč od bijelih sahibov, dite moje," javi se maharadža Buran.

"O ja ću vam rado razložiti ov blagoslovljeni text, ovu lipu molitvu. Ja ju svakidan 50-krat zmolim na očenaše. Mi ju nismo jačili na našem materinskom jeziku, nego na skupnom jeziku Materecrikve, na latinskom."

Zatim im preobrne text i na kratki razloži sadržaj: prihod i pozdrav andjela Gabriela, znak riči i molitvu Crikve. Na sebi je čutio tople oči Bramadže, ka je nek žrkala njegove riči. G. Biricz se je čutio blaženim, da je mogao s Majkom Božjom početi. (1.dio)